

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelutyö
2011

Jonna Kuusniemi

MAAHANMUUTTAJANAISTEN KOKEMUKSIA SUOMEN KIELEN OPISKELUSTA OPETUSKOTI MUSTIKASSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosiaalipalvelutyö

9.11.2011 | 46 + 3

Outi Kivinen

Jonna Kuusniemi

MAAHANMUUTTAJANAISTEN KOKEMUKSIA SUOMEN KIELEN OPISKELUSTA OPETUSKOTI MUSTIKASSA

Laadullisen opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa maahanmuuttajanaisten kokemuksia suomen kielen opiskelusta Opetuskoti Mustikassa. Lisäksi tavoitteena oli selvittää miten suomen kielen opiskelu vaikuttaa kotoutumiseen ja miten Opetuskoti Mustikan suomen kielen opetusta voitaisiin kehittää.

Opetuskoti Mustikka on maahanmuuttajanaيسille tarkoitettu matalan kynnyksen kohtaamispaikka Turun Halisissa. Se on toiminut vuodesta 2005. Opetuskoti Mustikan tarkoituksena on auttaa maahanmuuttajanaisia ja -perheitä integroitumaan omaan kotikaupunkiin ja lähiöön sekä opettaa suomen kieltä ja kulttuuria.

Käytin opinnäytetyössäni haastattelua tutkimusmetodina. Tein yhden fokusryhmähaastattelun sekä neljä yksilöhaastattelua, joiden avulla selvitin mitkä asiat Opetuskoti Mustikan suomen kielen opiskelussa toimivat ja mitä voitaisiin kehittää. Kysyin myös haastateltavien kokemuksia kotoutumisesta ja sitä helpottaneista tai vaikeuttaneista asioista.

Haastattelujen perusteella haastateltavat olivat melko tyytyväisiä Opetuskoti Mustikan suomen kielen opetukseen. Hyviä asioita opetuksessa oli yhdessä tekeminen, hyvät opettajat, ryhmän pieni koko ja se, että kaikki opiskelijat ovat naisia. Haastateltavat näkivät kuitenkin kehitettävää ryhmän heterogeenisyydessä ja toivoivat taso-ryhmiä opiskelua helpottamaan.

Tulevaisuudessa maahanmuuttajien suomen kielen opetusta ja kotoutumista olisi entisestään tehostettava. Tässä erilaiset yhdistykset ja järjestöt ovat avainasemassa. Myös maahanmuuttajien työllistymistä olisi tuettava, jos heistä toivotaan apua väestön vanhenemisen aiheuttamaan työvoimapulaan.

ASIASANAT:

maahanmuuttajat, kotoutuminen, suomi toisena kielenä, toiminnallinen kielen opetus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of Social services | Social service

9.11.2011 | 46 + 3

Outi Kivinen

Jonna Kuusniemi

EXPERIENCES OF IMMIGRANT WOMEN LEARNING FINNISH IN OPETUSKOTI MUSTIKKA

The aim of this survey was to find out what kind of experiences immigrant women have on learning Finnish in Opetuskoti Mustikka. I also wanted to figure out how learning Finnish affects integration and how second language teaching could be improved in Opetuskoti Mustikka.

Opetuskoti Mustikka is a multicultural, home-like meeting point for immigrant women. It was founded in 2005 in Halinen, Turku. Its purpose is to help immigrant women and their families to integrate into their hometown. It also helps women to learn Finnish language and culture.

In this survey I used interview as a method by having one focus group interview and four individual interviews. In the interviews I tried to find out the positive aspects of the language teaching and if there were something that should be improved. I also asked what kind of experiences the interviewees had about integrating into the Finnish society.

The interviewees were quite satisfied with the quality of language teaching in Opetuskoti Mustikka. Things that satisfied them the most were good teachers, doing things together, small group size and that all students were female. However the interviewees thought that learning could be easier if there were different groups for beginners and advanced students.

In future, language teaching and integration should be improved in general. Different associations could help for example by offering Finnish language courses. Employment of the immigrants should also be supported so that in future there will be enough work force.

KEYWORDS:

Immigrants, Integration, Second language learning, Total Physical Response

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	7
2.1 Maahanmuutto Suomessa ennen ja nyt	7
2.2 Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä	7
2.3 Naiset maahanmuuttajina	8
2.4 Maahanmuuttajien kotouttaminen	9
3 OPETUSKOTI MUSTIKKA	12
3.1 Opetuskoti Mustikan toiminta ja kävijät	12
3.2 Toiminnallinen kielenopetus	13
3.3 Opetuskoti Mustikan tavoitteet ja tulokset	15
4 SUOMI TOISENA KIELENÄ	16
4.1 Kielen oppimisesta	16
4.2 Toisen kielen oppimisesta	17
4.3 Oppimiseen vaikuttavat tekijät	18
5 AIKUINEN MAAHANMUUTTAJA SUOMEN KIELEN OPPIJANA	20
5.1 Kielitaito osana hyvinvointia	20
5.2 Opiskelun syyt ja tavoitteet	21
5.3 Opiskelun haasteita	22
5.4 Kielen osaamisen vaikutukset kotoutumiseen	23
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
6.1 Tutkimuksen tausta ja tarve	24
6.2 Tutkimuskysymykset ja tavoitteet	24
6.3 Tutkimusmenetelmät	25
6.4 Aineiston hankinta ja analyysi	26
6.5 Tutkimuksen luotettavuus	28
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
7.1 Suomen kielen opetus Opetuskoti Mustikassa	30

7.2 Opetuksen kehittäminen	33
7.3 Kielen osaamisen vaikutukset kotoutumiseen	38
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	41
LÄHTEET	45

LIITTEET

Liite 1. Haastattelu.

1 JOHDANTO

Maahanmuutto Suomeen on viime vuosina lisääntynyt ja Suomeen on muuttanut ihmisiä eri maista ja eri syistä. Maahanmuuttajat ovat taustoiltaan hyvin erilaisia: toiset ovat korkeasti koulutettuja ja valmiina työelämään Suomessa, kun toiset taas ovat pakolaisleireiltä saapuneita maanviljelijöitä.

Maahanmuuttajat ovat kohdanneet myös ongelmia Suomeen muuttaessaan. Töitä on välillä vaikea saada, kieltä hankala oppia ja kotoutuminen ja kantaväestöön tutustuminen ei tunnu onnistuvan. Kotoutumiseen ja suomen kielen oppimiseen helpotusta tuo maahanmuuttajanaishille tarkoitettu matalan kynnyksen kohtaamispaikka Opetuskoti Mustikka Halisten lähiössä, Turussa. Vuodesta 2005 toimineessa Opetuskoti Mustikassa maahanmuuttajanaiset opiskelevat suomen kieltä, tutustuvat Suomen kulttuuriin, oppivat yhteiskuntataitoja, keskustelevat ja saavat vertaistukea toisilta naisilta.

Tutkimuksessani käsittelen maahanmuuttajanaisten kokemuksia suomen kielen opiskelusta Opetuskoti Mustikassa. Tutkimukseni on laadullinen ja olen selvittänyt haastattelujen avulla sitä, millaisena maahanmuuttajanaiset kokevat opiskelun, miten he näkevät että sitä voitaisiin kehittää ja millainen merkitys kielen opiskelulla on Suomeen kotoutumiseen. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut saada maahanmuuttajanaisten oma ääni paremmin kuuluville.

Teoriaosuudessa käsittelen yleisesti maahanmuuttajia ja maahanmuuttajanaisia Suomessa, esittelen Opetuskoti Mustikan toimintaa ja tavoitteita sekä kerron suomi toisena kielenä -opetuksesta sekä aikuisesta maahanmuuttajasta kielen oppijana. Tulososassa käyn läpi fokusryhmähaastattelun ja neljän yksilöhaastattelun tuloksia ja opetuksen kehittämisehdotuksia.

Opetuskoti Mustikka voi hyödyntää tutkimukseni tuloksia kehittäessään suomen kielen opetustaan. Tutkimus saattaa herättää mielenkiintoa myös muissa maahanmuuttajien ja suomen kielen opetuksen parissa toimijoissa.

2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

2.1 Maahanmuutto Suomessa ennen ja nyt

Suomessa laajamittainen maahanmuutto on alkanut myöhään. Suomi on perinteisesti ollut maastamuuttomaa ja maahanmuuton kohdemaaksi se on tullut varsinaisesti vasta 1990-luvun alussa. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 7.) Viime vuosina maahanmuutto on lisääntynyt runsaasti, mutta silti Suomessa on maahanmuuttajia suhteellisen vähän verrattuna Keski-Eurooppaan tai Pohjoismaihin (Opetushallitus 2011, 3).

Suurimmat maahanmuuttajaryhmät Suomessa ovat naapurimaistamme Venäjältä, entisestä Neuvostoliitosta, Ruotsista ja Virosta. Eniten pakolaisia Suomessa on Somaliasta, entisestä Jugoslaviasta, Vietnamista ja Lähi-idästä. (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 12.) Kaiken kaikkiaan Suomessa asuu ihmisiä noin 150 eri maasta (Koivukangas 2002, 6). Suomeen muutetaan eniten töihin, opiskelemaan tai perheen perässä (Sisäasiainministeriö 2010, 3).

Väestön monikulttuuristuminen on asettanut yhteiskunnalle monia uusia haasteita. Maahanmuuttopolitiikan lisäksi on pitänyt muodostaa esimerkiksi uudenlainen vähemmistökielet huomioiva kieli- ja koulutuspoliittinen linja. (Hakala 2009, 101.) Nykyään maahanmuuttajien sopeutumisen edistämiseen käytetäänkin runsaasti voimavaroja. Kiinnostuksen heräämisen tärkein syy on se, että tulevaisuudessa tarvitaan siirtolaisia paikkaamaan väestön vanhenemisen aiheuttamat ongelmat. (Paananen 2005, 4.)

2.2 Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä

Ulkomaalainen on henkilö, joka ei ole omalla maallaan. Ulkomaalaisia ovat esimerkiksi turistit ja vaihto-opiskelijat. Ulkomaalaiset voivat asettua eri syistä pysyvästi Suomeen, jolloin heistä tulee maahanmuuttajia. (Räty 2002, 11.)

Maahanmuuttaja käsitettä käytetään kaikista Suomessa pysyvästi asuvista ulkomaalaisista (Räty 2002, 11). Maahanmuuttaja on voinut tulla Suomeen useasta eri syystä, esimerkiksi työn tai avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana (Arvonen ym. 2010, 35).

Pakolainen on joutunut poliittisista tai muista syistä lähtemään kotimaastaan. Pakolaisia ovat sekä kiintiöpakolaiset että turvapaikanhakijoina Suomeen tulleet. (Räty 2002, 11.)

Vuonna 1999 voimaantulleessa kotouttamislaissa *kotoutumisen* määritellään tarkoittavan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä, jonka tavoitteena on osallistua yhteiskunnan toimintaan ja työelämään samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. *Kotouttamisella* taas tarkoitetaan viranomaisten järjestämiä kotoutumista tukevia toimenpiteitä ja palveluita. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493.)

Suomi toisena kielenä (S2) -opetus on tarkoitettu niille opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame. Tavoitteena on, että suomi toisena kielenä -opetus ja oman äidinkielen opetus yhdessä vahvistavat monikulttuurista identiteettiä ja mahdollistavat toiminnallisen kaksikielisyyden. (Arvonen ym. 2010, 21.)

2.3 Naiset maahanmuuttajina

Vuonna 2005 Suomessa asui noin 43 100 – 73 095 työkäistä maahanmuuttajanaista riippuen siitä, miten maahanmuuttajatausta määritellään (Joronen 2007, 289). Maahanmuuttajanaisia ja -miehiä on lähes yhtä paljon. On kuitenkin joitain ryhmiä, joissa toinen sukupuoli on yliedustettuna. Tällaisia ovat esimerkiksi niistä maista tulevat, joista muutetaan Suomeen pääasiassa avioliiton vuoksi. Naisvoittoisia ryhmiä ovat esimerkiksi thaimaalaiset, filippiiniläiset ja venäläiset. (Räty 2002, 36.)

Naisen rooli ja asema on hyvin erilainen eri kulttuureissa. Useille pakolaisnaisille opiskelu ja työnteko eivät ole olleet kotimaassa mahdollisia. Monissa maissa perheet ovat monilapsisia, eikä naisten kouluttautumista arvosteta. Tällaisen taustan omaavat naiset jäävät myös Suomessa helpommin ilman kontakteja ja kielitaitoa. Jos vielä oma etninen ryhmä uudessa kotimaassa on pieni, voi nainen helposti kokea yksinäisyyttä. (Filatov 2002, 4.)

Maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla on heidän koulutustaustastaan riippumatta heikempi kuin kantaväestöön kuuluvien ja maahanmuuttajanaisten työmarkkina-asema on vielä maahanmuuttajamiehiäkin heikempi. Erityisen vaikea työllisyystilanne on musliminaisilla. Vaikka maahanmuuttajanaisten on vaikea työllistyä, on suuri osa heistä silti aktiivisesti suuntautunut työmarkkinoille. (Joronen 2007, 292–296.)

2.4 Maahanmuuttajien kotouttaminen

Suomen maahanmuuttopolitiikan perustavoite on maahanmuuttajien kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumisella tarkoitetaan yksilöllistä kehittymistä suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi ja yhtäläistä yhteiskuntaan osallistumisen mahdollisuutta, samalla omaa kieltä ja kulttuuria säilyttäen. Kotouttamisella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joita viranomaiset tekevät edistääkseen maahanmuuttajien kotoutumista. (Opetushallitus 2007, 10.) Kotouttamisessa on otettava huomioon tulijoiden erilaisuus sekä erilaiset tavat liittyä yhteiskuntaan (Paananen 2005, 4).

Suomeen hyväksyttiin vuonna 1999 laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Sen tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tasa-arvoa sellaisilla toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen kartuttamista. (Mikkonen 2005, 54.)

Kuntien rooli pakolaisten vastaanotossa on keskeinen (Virtanen 2002, 20). Kunnat päättävät itse ottavatko vastaan pakolaisia. Kunta tekee sopimuksen tietyn pakolaismäärän vastaanottamisesta ja sen mukaan valtio korvaa kunnalle

vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia. Muuttaessaan kuntaan pakolaiset tulevat kuntalaisiksi, jolloin he ovat oikeutettuja kaikkiin kunnan normaalipalveluihin. Tämän lisäksi kunnat sitoutuvat järjestämään pakolaisille kotouttamispalveluja. Lisäksi he saavat tarvittavan toimeentulotuen. Kuntaan voi muuttaa myös itsenäisesti pakolaisia, sille he voivat vapaasti muuttaa paikkakunnalta toiselle. (Räty 2002, 140.)

Kotouttamistyöhön kunnassa osallistuvat kunnan eri sektorit, kuten työvoimahallinto, koulutusta järjestävät tahot sekä kolmas sektori (Virtanen 2002, 21). Onnistuneen kotouttamisen edellytys on, että kaikki ovat sitoutuneet kotouttamistyöhön. Maahanmuuttaja-asiakkaat on huomioitava myös normaalipalveluita järjestettäessä. (Räty 2002, 140.)

Jokaisen kunnan on tehtävä oma kotouttamisohjelma. Siinä määritellään miten maahanmuuttajat saavat tarvittavat perustiedot suomalaisesta yhteiskunnasta sekä kielitaidon, jotta he voivat työllistyä tai opiskella. Kunnan pitää huolehtia, että maahanmuuttajille on tarjolla sopivaa kotoutumiskoulutusta. Kotoutumisohjelmassa tulee huomioida myös erityisryhmät: työvoiman ulkopuolella olevat koti-äidit, vanhukset, lapset sekä luku- ja kirjoitustaidottomat. Kunnan on myös suunniteltava, miten maahanmuuttajien oman kulttuurin ja äidinkielen ylläpitämistä tuetaan. (Räty 2002, 140-141.)

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle kielelliset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset valmiudet, joita hän uudessa elämäntilanteessa tarvitsee. Se muodostuu useasta opintokokonaisuudesta, joiden laajuus vaihtelee opiskelijan tarpeiden mukaan. Pääpaino on suomen tai ruotsin kielen opinnoissa, mutta opintoihin kuuluu myös arjen taitoja ja elämänhallintaa, yhteiskuntatietoutta, kulttuurintuntemusta sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksia. (Räty 2002, 146.)

Opetushallitus on laatinut suosituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta vuonna 2001, jota on käytetty sekä opetus- että työhallinnon järjestämässä koulutuksessa. Suosituksen tarkoituksena on varmistaa koulutuksen yhdenmukaiset tavoitteet sekä opintojen sisältö ja

rakenne. (Opetushallitus 2007, 4.) Periaatteena on, että kotoutumiskoulutus pohjautuu maahanmuuttajan aiemmille tiedoille ja taidoille (Opetushallitus 2007, 9).

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan kolmen vuoden ajan siitä, kun hän on muuttanut Suomeen (Räty 2002, 145). Kotoutumissuunnitelma tehdään yhdessä maahanmuuttajan, kunnan ja työnvoimaviranomaisten kanssa ja siinä sovitaan niistä toimenpiteistä, jotka tukevat maahanmuuttajaa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien tietojen ja taitojen hankkimisessa (Matinheikki-Kokko 2002, 41). Työvoimahallinto ja kunta ovat sitoutuneet tekemään henkilö- tai perhekohtaiset kotoutumissuunnitelmat työttömille maahanmuuttajille (Räty 2002, 145).

Kotoutumissuunnitelmassa käydään läpi maahanmuuttajan kieli- ja ammattikoulutustarpeet ja suunnitellaan miten hän pääsee työelämään. Alkuvaiheessa maahanmuuttaja yleensä opiskelee suomen kieltä ja yhteiskuntatietoa. Hänelle maksetaan myös kolmen ensimmäisen vuoden ajan kotoutumisrahaa, joka on samansuuruinen kuin työmarkkinatuki. Rahan saamisen edellytyksenä on kotoutumissuunnitelman noudattaminen. (Räty 2002, 145-146.)

3 OPETUSKOTI MUSTIKKA

3.1 Opetuskoti Mustikan toiminta ja kävijät

Opetuskoti Mustikka on kodinomainen matalan kynnyksen kohtaamispaikka maahanmuuttajanasille ja heidän lapsilleen. Se on toiminut vuodesta 2005 Halisten lähiössä ja saanut projektirahoitusta Raha-automaattiyhdistykseltä vuosina 2005 - 2009. (Husso 2009, 2.) Opetuskoti Mustikka on myös valmis toimintamalli, jota voidaan siirtää muihin maahanmuuttajavaltaisiin lähiöihin ja kaupunkeihin (Husso & Junttila 2010, 3).

Opetuskodissa opiskellaan suomen kieltä, tutustutaan suomalaiseen yhteiskuntaan, kulttuuriin ja omaan kotikaupunkiin Turkuun (Husso & Junttila 2010, 3). Siellä tehdään käsitöitä ja laitetaan ruokaa, keskustellaan perheestä, terveydestä ja arkielämän asioista ja leikitään lasten kanssa (Husso 2009, 2). Mustikassa naisille tarjotaan stressitön oppimisympäristö ja mahdollistetaan kotiäitien osallistuminen. Tarjolla on myös vertaistukea ja apua arjen ongelmiin. (Husso & Junttila 2010, 3.)

Opetuskoti Mustikka toimii yhteistyössä Turun kristillisen opiston kanssa. Opistolta käy suomen kielen opettajia Mustikassa antamassa kielenopetusta neljänä päivänä viikossa, neljä tuntia kerrallaan. Kurssilla opiskellaan suomen kieltä ja suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin tapoja. (Turun kristillinen opisto 2011.)

Opetuskoti Mustikka on suunnattu Halisten maahanmuuttajataustaisille naisille ja heidän lapsilleen. Kohderyhmänä ovat pakolaistaustaiset naiset, jotka ovat asuneet Suomessa yli kolme vuotta. Todellisuudessa osa Mustikan kävijöistä kuitenkin asuu muissa kaupunginosissa eivätkä kaikki ole saapuneet Suomeen pakolaisstatuksella. Kävijöiden joukossa on ollut myös niitä, jotka vasta odottavat oleskeluluvan saamista. Toimintaan on yritetty saada mukaan myös kantaväestön naisia, mutta se on osoittautunut hyvin haasteelliseksi. (Husso & Junttila 2010, 6-7.)

Tieto Mustikan olemassaolosta saadaan useimmiten ystävien ja tuttujen kautta. Jonkin verran tietoa saadaan myös neuvolasta ja työvoimatoimistosta. Kovinkaan moni nainen ei ole tullut Mustikkaan pelkän ilmoituksen näkemisen kautta, vaan ystävän tai tutun suosittele näyttää olevan tarpeellinen tuki, jonka kautta naiset uskaltavat lähteä tutustumaan toimintaan. (Husso & Junttila 2010, 22.)

Vuonna 2009 Opetuskoti Mustikan toimintaan osallistui noin 50 eri naista, joista 20 kävi aktiivisesti. Suurin osa asiakkaista on ollut kurdin-, somalian- tai arabiankielisiä, mutta toimintaan osallistuu myös muita kieliä puhuvia naisia. (Husso & Junttila 2010, 7.) Naisten taustat ovat hyvin erilaisia, joillakin naisilla on takana monen vuoden opiskelu- ja työelämä ja toiset taas ovat tulleet Suomeen luku- ja kirjoitustaidottomina ja päässeet kouluun tai työharjoitteluun vasta täällä (Husso & Junttila 2010, 16). Vuoden 2009 aikana käyntitiheys ja asiakasmäärät ovat kasvaneet huimasti (Husso & Junttila 2010, 24).

Monille maahanmuuttajanasille kotiäitiys on ollut esteenä kielen opiskelulle (Husso & Junttila 2010, 13). Opetuskoti Mustikkaan naiset voivat tulla lastensa kanssa ja jättää heidän oppituntien ajaksi lastenhoitajan vastuulle. Opetuskodissa myös lapset oppivat tietyn päivärytmin, johon kuuluu leikki, ruokailu ja päiväunet. Äideille on lisäksi tarjolla vertaistukea ja apua lastenkasvatukseen.

3.2 Toiminnallinen kielenopetus

Opetuskoti Mustikan tarkoituksena on antaa maahanmuuttajanasille kokonaisvaltaista kielen ja kulttuurin opetusta. Opetuskodin idean taustalla on James J. Asherin kehittämä Total Physical Response (TPR) -menetelmä, jossa oppiminen tapahtuu yhdessä aktiivisen toiminnan kautta. (Husso 2009, 12.) Menetelmällä vierasta kieltä opitaan samalla tavalla kuin lapsi oppii äidinkieltensä. Tämä on ihmiselle luonnollinen kielenoppimismalli. (Koskela 2001, 9.) Maahanmuuttajien opetus ja kotoutuminen onnistuukin parhaiten

jokapäiväisten askareiden, kuten ruoanlaiton ja kodinhoidon yhteydessä. (Husso 2009, 12.)

Suomalaisessa kulttuurissa ollaan totuttu itsenäiseen ja kirjalliseen harjoitteluun perustuvaan oppimiseen. Monissa muissa kulttuureissa oppimiskäsitys on kuitenkin aivan erilainen. Monilta maahanmuuttajalaisilta on saatu palautetta, että he tarvitsisivat paljon keskusteluharjoituksia, jotta kieltä oppisi todella käyttämään. Opetuskoti Mustikassa on todettu hyväksi käytännöksi tarjota ammatillista kielen opetusta Turun Kristillisen opiston kanssa ja toiminnallista kielen opetusta Opetuskoti Mustikan arkitehtävien parissa. (Husso & Junntila 2010, 13.)

Opetuskodissa harjoitellaan kieltä yhdessä tekemällä (Husso & Junntila 2010, 18). Yhdessä tehdään esimerkiksi ruokaa, harjoitellaan kaupassa asiointia, keskustellaan ja siivotaan. Toiminnallisin menetelmin toteutetusta kielenopetuksesta on Mustikassa hyviä kokemuksia. On kuitenkin havaittu, että kielen rakenteiden ymmärtämisen ja kirjallisen ilmaisun osalta monien asiakkaiden taidot ovat varsin heikot. Suullinen ilmaisu onkin yleensä sujuvampaa. (Husso & Junntila 2010, 12.)

TPR-menetelmällä on paljon erilaisia etuja. Menetelmä kannustaa kommunikoimaan ja antaa opiskelijalle kokemuksen siitä, että kieli toimii. Menetelmä on myös hauska ja se antaa heterogeenisessäkin ryhmässä kaikille mahdollisuuden oppia, sillä jokainen voi toimia omien edellytyksiensä mukaan. Tämä luo oppimiselle stressittömän ilmapiirin. TPR-menetelmä myös tasoittaa opiskelijoiden välisiä eroja ja antaa myös heikommille opiskelijoille myönteisiä oppimiskokemuksia. (Koskela 2001, 22–23.)

Osallistava opetusote, kuvien ja konkreettisten materiaalien käyttö sekä tekemällä oppiminen ovat saaneet kiitosta Opetuskoti Mustikan kävijöiltä. Monille naisille opiskelu vaatii erityistä keskittymistä ja panostusta, sillä kaikilla ei ole takana peruskoulutusta tai edes luku- ja kirjoitustaitoa. Opetuskodissa kielen opetuksessa pyritäänkin saamaan aikaan keskustelua mahdollisimman paljon. (Husso 2009, 30-31.)

3.3 Opetuskoti Mustikan tavoitteet ja tulokset

Opetuskoti Mustikan toiminnalla on erilaisia määrällisiä ja laadullisia tavoitteita. Vuonna 2009 määrällinen tavoite oli tavoittaa 20 maahanmuuttajanaista. Tavoite ylittyi runsaasti, sillä vuoden aikana tavoitettiin 50 naista lapsineen. (Husso & Junttila 2010, 4.)

Laadullisia tavoitteiksi vuodelle 2009 asetettiin opetuksen ja muun aktivoivan toiminnan järjestäminen, kontaktien luonti eri toimijoihin sekä tiedon tuottaminen viranomaisille. Myös suurin osa laadullisista tavoitteista täyttyi. Kävijöille järjestettiin säännöllistä toimintaa ja opetusta. Työntekijät ja maahanmuuttajanaiset myös esittelivät Opetuskotia toimintamallina viranomaisille, oppilaitoksille ja tutkijoille eri kaupungeissa. (Husso & Junttila 2010, 5).

Eräs Opetuskoti Mustikan tärkeimmistä tavoitteista ja tuloksista on maahanmuuttajanaisten aktivoituminen. Muutokset tapahtuvat ulkoapäin katsottaessa usein hitaasti, mutta asiakkaan elämässä ne voivat olla suuriakin harppauksia. Monesti tulokset ovat myös vaikeasti havaittavissa ja pitkän aikajakson aikana kehittyviä. (Husso 2009, 50.) Maahanmuuttajanaيسille toiminnasta on kuitenkin ollut suurta hyötyä, ja sen mahdollisesti loppuessa monet jäävät kodin seinien sisäpuolelle ja jo saavutettu suomen kielen taito on vaarassa rapistua (Husso & Junttila 2010, 24).

4 SUOMI TOISENA KIELENÄ

4.1 Kielen oppimisesta

Kielitaidon kehittyminen on jatkuvassa muutostilassa oleva prosessi. Se kehittyy välillä hitaammin, välillä nopeammin ja joskus pysähtyy hetkeksi kokonaan. (Tarnanen & Suni 2005, 17.) Ongelmia kielen käytössä voi myös olla vain tietyissä tilanteissa. Esimerkiksi kaupassa asioidessa voi käyttää paljon yksinkertaisempaa kieltä kuin lääkärissä. (Sunni 1996, 122.) Jotta kielitaidon kehittymistä voidaan tukea ja nopeuttaa, on tärkeää, että kielenopetusta tarjotaan tarpeeksi (Tarnanen & Suni 2005, 17).

Sosiaalisen kielitaidon, eli sujuvan puhetaidon ihminen saavuttaa yksilöllisistä eroista riippuen yleensä 2 – 3 vuodessa. Tällöin hän osaa tavalliseen kanssakäymiseen kuuluvat sanat. Hänen sanavarastonsa on kuitenkin hyvin rajallinen ja se perustuu konkreettisiin käsitteisiin. Kieli saattaa vaikuttaa tökeröltä, sillä henkilö hallitsee ainoastaan yksinkertaiset rakenteet, eikä osaa muotoilla sanottavia tilanteeseen sopivalla tavalla. (Räty 2002, 159.)

Arkikielen oppimiseen verrattuna ihminen tarvitsee paljon pidemmän ajan saavuttaakseen niin sanotun kognitiivisen kielitaidon, joka riittää opiskeluun, tieteelliseen ajatteluun ja ajatuksenvaihtoon. Tällöin ihmisellä on monipuolinen sanasto, hän osaa käyttää erilaisia rakenteita ja hallitsee abstrakteja käsitteitä. Hän pystyy myös erottamaan eri tyyllilajit toisistaan, esimerkiksi asiatekstin pakinasta. (Räty 2002, 159.)

Aikuisten maahanmuuttajien kielitaitoa testattaessa on todettu puhumisen olevan kielikurssien jälkeen yleensä vahvin alue. Sen sijaan puheen ymmärtäminen on heikompaa. Kirjoittamisessa taas korostuvat eri tasot: jotkut oppivat tuottamaan tekstiä nopeasti, toisilla oppiminen vie aikaa. Tekstin ymmärtäminen tuntuu olevan aikuisille maahanmuuttajille muihin kielitaidon osa-alueisiin verrattuna hankalaa. (Räty 2002, 160.)

Eri asiat ovat kuitenkin eri ihmisille vaikeita, sillä mikä on toiselle kielen oppimisessa vaikeaa, voi toiselle olla itsestään selvää ja helppoa. Erot johtuvat osittain oppijan ominaisuuksista ja kielenoppimiskokemuksista, mutta myös oppijan lähtökielestä ja kulttuurista. (Martin 1999b, 167 - 168.)

4.2 Toisen kielen oppimisesta

Toisella kielellä tarkoitetaan ympäristössä puhuttavaa kieltä, joka on kuitenkin eri kuin oppijan äidinkieli (Arvonen ym. 2010, 45). Suomessa suomi toisena kielenä -opetus on alkanut kun ensimmäiset suuret pakolaisryhmät Chilestä ja Vietnamista ovat tulleet Suomeen. Tällöin kielenopetuksen piiriin tuli aikuisryhmiä, joilla ei ollut perinteisiä edellytyksiä oppia kieliä tai välttämättä edes lukutaitoa. Kieltä piti opettaa mahdollisimman nopeasti maassa jo oleville. (Nuutinen 1996, 12.)

Suomen kielen opettaminen vieraana kielenä eroaa keskeisesti kielen opettamisesta äidinkielenä. Kun suomea opetetaan äidinkielenä, opiskelija tavallisesti hallitsee jo syntyperäisesti kielen perusrakenteet, mutta toista kieltä opiskeltaessa näin ei ole. Toisen kielen opiskelu onkin välimuoto äidinkielen ja vieraan kielen oppimisen väliltä. (Talvitie 1996, 37.)

Oppilaitoksen opetuskieli on suomi ja opetus tapahtuu suomenkielisessä ympäristössä, kun suomea opetetaan toisena kielenä. Opiskelijalla on mahdollisuus omaksua kieltä opetuksen lisäksi käytännössä. Tavoitteena onkin opiskelijan kaksikielisyys. (Ikonen 1996, 8.) Kaksikielisyyttä on erilaista: osa kaksikielisistä hallitsee molemmat kielet yhtä hyvin, kun taas osa puhuu tai kirjoittaa toista kieltä selvästi paremmin (Tarnanen & Suni 2005, 12).

Kun opitaan valtakieltä tiedonsaanti, kommunikointi, asiointi ja vaikutusmahdollisuudet yhteiskunnassa lisääntyvät. Kielitaidon avulla voidaan myös luoda suhteita valtaväestön jäseniin. (Vartia ym. 2007, 66.) On tärkeää kuitenkin ymmärtää myös maahanmuuttajan oman äidinkielen merkitys. Keskustelu omalla äidinkielellä antaa mahdollisuuden ilmentää omaa persoonallisuutta monipuolisemmin kuin vieraan kielen käyttö (Liebkind ym.

2004, 97). Omaa äidinkieltä ei voi unohtaa, vaan sen säilyttäminen ja siirtäminen seuraavalle sukupolvelle on tärkeää (Räty 2002, 154).

4.3 Oppimiseen vaikuttavat tekijät

Etnisellä taustalla on tärkeä merkitys kielen oppimiseen, sillä jos maahanmuuttajan äidinkieli ja suomen kieli ovat kielisukulaisia keskenään, voidaan olettaa suomen kielen oppimisen olevan helpompaa. Sukulaiskielet voivat muistuttaa sanastoltaan, kieliopiltaan, lauserakenteeltaan tai kirjoitustavaltaan huomattavasti toisiaan. (Liebkind ym. 2004, 83.) Jos kielet taas ovat keskenään hyvin erilaisia, voi suomen kielen oppiminen olla maahanmuuttajalle vaikeaa. Hän voi esimerkiksi siirtää kielioppisääntöjä omasta kielestään suomen kieleen ja näin luoda virheellisiä lauseita (Bergman 1996, 15).

Maahanmuuttoikä, nykyinen ikä ja asumisaika vaikuttavat kielen oppimiseen. Kielitaito lisääntyy yleensä asumisajan pidentyessä. Tämä on huomattavissa varsinkin maahanmuuton alkuvuosina. (Liebkind ym. 2004, 83.) Kielitaito ei kuitenkaan välttämättä ajan myötä parane, jos kielen oppimisen mahdollisuuksia ei ole riittävästi tarjolla (Vartia ym. 2007, 77). Koulutusta onkin tärkeää tarjota läpi elämän, eikä vain tietyllä otolliseksi koetulla hetkellä (Häkkinen 1998, 54).

Kielen oppimiseen vaikuttavat lisäksi koulutus ja ammatti. Lähtömaassa saatu korkea koulutus saattaa helpottaa uuden kotimaan kielen oppimista, sillä korkeasti koulutetut ovat yleensä tottuneet opiskelemaan vieraita kieliä. Myös eri ammatit edellyttävät erilaista kielitaitoa: palveluammateissa ja ruumiillisen työn tekijöillä pääpaino on kielen suullisessa käytössä ja korkeammin koulutetuilta vaaditaan kielen monipuolisempaa käyttöä. (Liebkind ym. 2004, 84.)

Vieraan kielen oppimiseen vaikuttaa myös oma äidinkielen taito. Jotkut Suomeen muuttaneista eivät ole ehkä koskaan käyneet koulua, saati opiskelleet

vierasta kieltä. Toisaalta monet ovat kuitenkin tottuneet arjessa käyttämään useita kieliä. (Räty 2002, 158.)

Näiden lisäksi perhe ja sosiaaliset verkostot vaikuttavat kielen oppimiseen. Henkilöt, jotka muuttavat uuteen maahan avioliiton tai työn perässä ovat yleensä jo ennen muuttoa olleet jonkinlaisessa yhteydessä valtaväestöön. Maahanmuuttajaperheisiin valtakieli taas voi tulla suomalaista koulua tai päiväkotia käyvien lasten kautta. (Liebkind ym. 2004, 84.)

Valtaväestön asenteet ja maahanmuuttopolitiikka vaikuttavat myös osaltaan kielen oppimiseen. Valtaväestön kielteinen suhtautuminen maahanmuuttajiin vaikeuttaa suhteiden luomista heidän kanssaan. (Liebkind ym. 2004, 85.) Myös ihmisen elämäntilanne ja valmius oppia uutta vaikuttavat kielen oppimiseen. Jos ihminen ei ole varma haluaako jäädä Suomeen tai hänen perheensä on vielä hajallaan, on hänen hyvin vaikea keskittyä uuden kielen oppimiseen. (Räty 2002, 158.)

Vuonna 1999 voimaan astunut kotoutumislaki määrää suomen kielen opetuksen järjestämisestä. Sen myötä kielen opetukseen onkin kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota. Ennen lain voimaantuloa Suomeen saapuneiden maahanmuuttajien on ollut vaikeampaa saada tarvittavaa kielen opetusta. (Vartia ym. 2007, 68.)

Maahanmuuttajien suomen kielen opetusta järjestettäessä on tärkeää muistaa, että opiskeluryhmät ovat usein todella heterogeenisiä. Mahdollisuuksien mukaan ryhmiä olisikin eriytettävä niin, että toisessa ryhmässä olisi esimerkiksi lukemaan ja kirjoittamaan opettelevat ja toisessa nämä perustaidot jo hyvin hallitsevat. (Karanko & Korpela 1996, 23.)

Kielen kehittymistä tukevat lisäksi mahdollisimman runsas kielen käyttö sekä omatoiminen opiskelu. Myös kontaktit valtaväestöön ja suomenkielisissä ympäristöissä toimiminen edesauttavat kielen jatkuvaa oppimista. Lisäksi työn tekeminen ja sitä kautta tuleva vuorovaikutus muihin ihmisiin tarjoaa monelle maahanmuuttajalle mahdollisuuden kehittää ja ylläpitää suomen kielen taitoaan. (Vartia ym. 2007, 67.)

5 AIKUINEN MAAHANMUUTTAJA SUOMEN KIELEN OPPIJANA

5.1 Kielitaito osana hyvinvointia

Maahanmuuttajat kuulevat suomen kieltä jatkuvasti ympärillään: työpaikoilla, koulutuksessa ja arjen asiointitilanteissa. Suomen kieltä käytetään myös naapureiden kanssa keskusteltaessa, medioissa, harrastuksissa ja vapaa-ajalla. Mitä taitavammin maahanmuuttaja osaa käyttää suomen kieltä, sitä vaivattomammin hän pystyy näihin verkostoihin osallistumaan. Verkostot myös edistävät oppimista: mitä aktiivisemmin maahanmuuttaja osallistuu, sitä nopeammin ja monipuolisemmin hänen kielitaitonsa kehittyy. (Tarnanen & Suni 2005, 14.)

Maahanmuuttajien suurimpana ongelmana pidetään yleensä kielitaidon puutetta (Liebkind ym. 2004, 163). Kieli onkin tärkeä osa kulttuuria ja suuressa osassa maailmaa kaksi- tai kolmikielisyys on hyvin yleistä. Esimerkiksi useissa Afrikan maissa puhutaan montaa kieltä ja useamman kuin yhden kielen käyttäminen on arkipäiväistä. (Räty 2002, 154.) Samastakin maasta Suomeen muuttaneet maahanmuuttajat elävät usein keskenään varsin erilaisissa kieliympäristöissä, mutta heitä yhdistää arjen kaksi- tai monikielisyys. Yleensä Suomeen muuttaneet käyttävät arjessaan rinnakkain vähintään kahta kieltä: omaa äidinkieltä ja suomea. (Tarnanen & Suni 2005, 9.)

Kun ihminen muuttaa maahanmuuttajaksi toiseen maahan, hänen äidinkieltensä menettää yleensä virallisen asemansa. Uudessa ympäristössä sitä käytetään vain epävirallisissa yhteyksissä, kuten kotona ja samasta maasta muuttaneiden kanssa. (Liebkind ym. 2004, 79 - 80.) Suomalaisessa yhteiskunnassa ei aina arvosteta maahanmuuttajan aiempaa kielitaitoa, vaan tärkeänä pidetään ainoastaan suomen, ruotsin tai englannin kielen hallintaa (Tarnanen & Suni 2005, 20).

Kielitaidon hankkiminen ei ole aikuiselle maahanmuuttajalle itsestään selvä asia, vaan se vaatii aikaa ja kustannuksia sekä maahanmuuttajalta että vastaanottavan maan koulutusjärjestelmältä. Kielitaidon hankkiminen kuitenkin kannattaa, sillä se todennäköisesti lisää taloudellista tai sosiaalista pääomaa. (Liebkind ym. 2004, 79.)

Kielitaito vaikuttaa työnsaannin kautta maahanmuuttajan tuloihin, sillä varsinkin alussa kieliongelmat usein estävät hyödyntämästä lähtömaassa hankittua inhimillistä pääomaa: koulutusta, ammattitaitoa ja työkokemusta (Liebkind ym. 2004, 80-81). Valtakieltä on osattava myös voidakseen osallistua ympäröivään yhteiskuntaan (Räty 2002, 154). Jos kieltä ei osaa, on väistämättä ulkopuolinen (Suni 1996, 121).

5.2 Opiskelun syyt ja tavoitteet

Syitä opiskella suomen kieltä on varmasti lähes yhtä monta kuin on opiskelijoitakin. Monella maahanmuuttajalla suomen kielen opintojen tavoitteena on kuitenkin saavuttaa sellainen suomen kielen taito, että pystyy toimimaan arki- ja työelämässä (Opetushallitus 2007, 16). Myös kotoutumisen tärkeimpänä osoituksena pidetään usein työpaikan saamista (Paananen 2005, 4). Jos koulutusta vastaavaa työpaikkaa ei ole tai sitä ei saa, on siihen monesti syynä kielitaidon riittämättömyys (Tarnanen & Suni 2005, 14).

Maahanmuuttajien koulutuksen keskeinen tavoite onkin toiminnallinen kaksikielisyys, eli taito käyttää kahta tai useampaa kieltä. Se ei tarkoita täydellistä kaksikielisyyttä, sillä eri kieliä käytetään elämän eri osa-alueilla. Myös työelämässä ihmiset tarvitsevat erilaisia taitoja: toiselle riittää vain vähäinen kirjoitustaito, mutta puheen on oltava sujuvaa. Toinen taas tarvitsee taitoa kirjoittaa hyvin, mutta ei joudu puhumaan paljoa. (Martin 1999a, 92.)

Motivaation ylläpitämiseksi suomen kielen opetuksen tulisi käsitellä sellaisia asioita, joita maahanmuuttajat tarvitsevat ja joista on heille käytännössä hyötyä. Oma-aloitteisuus on myös avainasemassa, kun kielitaitoa halutaan parantaa. (Suni 1996, 125.)

Maahanmuuttajien koulutuksella on kaksijakoiset tavoitteet: on osattava suomen kieltä ja tunnettava suomalaista kulttuuria, mutta on myös oltava mahdollisuus oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Tavoitteena ei voi olla maahanmuuttajien suomalaistaminen. (Aunola 2002, 74.)

5.3 Opiskelun haasteita

Yksi maahanmuuttajien suomen kielen opiskelun suurimpia haasteita on opiskelijoiden erilaiset taustat. Saman opiskeluryhmän jäsenet ovat lähtökohdiltaan usein eri asemassa sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti. Taustalla saattaa olla myös traagisia elämäkokemuksia. (Halme 2009, 74.) Toiset maahanmuuttajat eivät ole opiskelleet kotimaassaan juuri ollenkaan tai ovat olleet pitkään pakolaisleireillä (Quonc Cuong ym. 1996, 92). Osa taas on kotimaassaan opiskellut korkeakoulussa. Suomeen tullessaan he voivat kuitenkin olla samassa suomen kielen opiskeluryhmässä.

Maahanmuuttajanaisilla perhevelvollisuudet voivat lisäksi rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan osallistua kielenopetukseen. He voivat joutua uhraamaan ammattinsa, koulutuksensa tai oman työuransa muuton vuoksi tai joutua luopumaan aiemmista sukupuolirooleistaan ja -malleistaan. (Säävälä 2009, 23.)

Sopivia suomen kielen kursseja voi olla myös välillä vaikea löytää (Tarnanen & Suni 2005, 17). Vaikka sopiva kurssi löytyisikin, ei siihen välttämättä pääse osallistumaan esimerkiksi maksujen tai lastenhoidollisten ongelmien takia. Kursseilla oppimiseen vaikuttavat aina myös ryhmän keskinäiset ja opettajan ja ryhmän väliset suhteet (Halme 2009, 74). Maahanmuuttajat ovat myös voineet tottua kotimaassaan täysin erilaisiin opetusmetodeihin ja viestintätyyleihin (Nurmi & Kontiainen 1995, 67).

Äänneet jotka ovat suomalaisille helppoja, voivat olla maahanmuuttajalle, jonka äidinkieli eroaa huomattavasti suomesta, täysin vieraita ja näin ollen hankaloittaa kielen oppimista (Bergman 1996, 19). Suomen kieli on moniin muihin kieliin verrattuna myös hyvin vokaalipitoinen. Suomen kielessä sanat voivat olla hyvin pitkiä ja äänneiden kestoa käytetään paljon erottamaan sanojen

merkityksiä. (Geber 1996, 57.) Osa maahanmuuttajista on myös kotimaassaan tottunut meidän käyttämästämme täysin poikkeavaan kirjoitusjärjestelmään (Quonc Cuong ym. 1996, 92).

5.4 Kielen osaamisen vaikutukset kotoutumiseen

Maahanmuuttajien kohdalla kieliasiat vaikuttavat koko kotoutumisprosessiin: koulutus- ja vaikuttamismahdollisuuksiin, palvelujen käyttämiseen, työllistymiseen, yhteyksiin valtaväestön kanssa ja yleisesti viihtymiseen ja haluun jäädä tai lähteä. Kielitaito on osa maahanmuuttajan hyvinvointia ja jopa sen edellytys. (Tarnanen & Suni 2005, 9.)

Maahanmuuttajien kotoutuminen yhteiskuntaan ja aktiivisena kansalaisena toimiminen edellyttävät riittävää kielitaitoa (Opetushallitus 2007, 16). Riittävän kielitaidon määrittelemisen ei kuitenkaan ole yksinkertaista, sillä eri tahoilla, kuten maahanmuuttajilla itsellään, kouluttajilla, työnantajilla ja naapureilla on erilaiset odotukset ja käsitykset hyvästä kielitaidosta. Arkisesti ajatellen riittävä kielitaito on kykyä käyttää kieltä arjessa: taito puhua, kirjoittaa ja ymmärtää sekä lukemaansa että kuulemaansa mahdollisimman hyvin. (Tarnanen & Suni 2005, 16.)

Kielitaito kehittyä ja kotoutuminen voi edistyä jos maahanmuuttaja pääsee käyttämään kieltä kantasuomalaisten kanssa. Suomalaisten ystävien saaminen voi kuitenkin olla vaikeaa (Reuter & Jaakkola 2005, 28). Perheelliset maahanmuuttajanaiset voivat kokea yksinäisyyttä myös koska he ovat tottuneet entisessä kotimaassaan jakamaan vastuun lasten- ja kodinhoidosta suvun muiden naisten kanssa (Reuter & Jaakkola 2005, 29).

Kielitaito on myös osa ihmisen suhdetta omaan ympäristöönsä. Maassa voi asua ilman kielitaitoa vuosikymmeniä, mutta tällöin ei kotoudu uuteen yhteisöön. Ympäröivän kielen osaaminen luo turvallisuuden tunteen ja edistää myös maahanmuuttajan tasa-arvoa suomalaisiin nähden. (Martin 1999b, 174.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen tausta ja tarve

Aiempiin opintoihin liittyvän projektin kautta olin päässyt syksyllä 2010 tutustumaan Opetuskoti Mustikan toimintaan. Projektin jälkeen kysyin Sateenkaari Koto ry:n toiminnanjohtajalta heidän kiinnostustaan toimia opinnäytetyöni toimeksiantajana. Valmista toimeksiantoa heillä ei ollut, mutta toiminnanjohtaja ilmaisi kiinnostuksensa ja kertoi maahanmuuttajatutkimukselle olevan tarvetta. Jäin miettimään sopivaa aihetta ja päädyin ehdottamaan selvitystä Opetuskoti Mustikan hyödyistä maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen. Toiminnanjohtaja toivoi minun ottamaan huomioon myös suomen kielen opiskelun näkökulman ja tätä kautta aihe muovautui nykyiseksi.

Maahanmuuttajatutkimus on tarpeen, sillä Suomessa asuu tällä hetkellä vakituisesti 167 954 ulkomaan kansalaista. Luku ei sisällä Suomen turvapaikanhakijoita eikä kansalaisuuden saaneita. (Sisäasiainministeriö 2010, 4.) Maahanmuuttajia myös muuttaa Suomeen jatkuvasti lisää, vuonna 2010 eriyistä yhteensä 25 650 ihmistä (Sisäasiainministeriö 2010, 3). Suomen kielen oppiminen on maahanmuuttajalle tärkeää, sillä se mahdollistaa osallistumisen ympäröivään yhteiskuntaan (Räty 2002, 154).

6.2 Tutkimuskysymykset ja tavoitteet

Tutkittavaksi ryhmäksi muodostui maahanmuuttajanaiset, sillä Opetuskoti Mustikka on naisille tarkoitettu matalan kynnyksen kohtaamispaikka. Halusin saada maahanmuuttajanaisten omaa ääntä kuuluviin ja selvittää heidän omia mielipiteitään suomen kielen opiskeluun liittyen. Halusin myös löytää keinoja, jolla suomen kielen opetusta Opetuskoti Mustikassa voitaisiin kehittää ja parantaa.

Tutkimuskysymykset, joihin lähdin hakemaan vastauksia haastattelujen avulla, ovat:

1. Miten maahanmuuttajanaiset kokevat suomen kielen opiskelun Opetuskoti Mustikassa?
2. Miten suomen kielen opetusta Opetuskoti Mustikassa voitaisiin kehittää?
3. Mikä on suomen kielen opiskelun merkitys Suomeen kotoutumisessa?

6.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan kuvaamaan ilmiöitä ja tapahtumia, ymmärtämään toimintaa ja antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta tietyille ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87). Todellisen elämän kuvaaminen on laadullisen tutkimuksen lähtökohta (Hirsjärvi ym. 2003, 152).

Käytin tutkimuksessa aineistonkeruumenetelminä yksilöhaastatteluja ja fokusryhmähaastattelua. Haastattelu on yksi käytetyimpiä tiedonkeruumuotoja, koska se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34). Haastattelun etuna on myös joustavuus, sillä haastattelijalla on haastattelun aikana mahdollisuus toistaa kysymys, selventää sanamuotoja ja oikaista väärinkäsityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75). Joustavuus on tarpeen maahanmuuttajia haastateltaessa, jotta he ymmärtävät kysymykset kielellisistä ongelmista huolimatta.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä. Haastattelun teema-alueet ovat kaikille samat, mutta niiden järjestystä voidaan vaihdella. Vastauksia ei ole sidottu tiettyihin vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat saavat vastata omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47.) Teema-alueet perustuvat tutkimuksen viitekehukseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77 - 78). Valitsin haastattelun tutkimusmenetelmäksi, koska ajattelin sen antavan maahanmuuttajanaisille parhaan mahdollisuuden kertoa omia mielipiteitään. Kyselylomake olisi ollut liian haasteellinen, sillä kaikkien haastateltavieni suomen luku- ja kirjoitustaito ei

ole erityisen hyvä. Kyselylomakkeeseen olisi ollut myös helpompi jättää kokonaan vastaamatta.

Yksilöhaastatteluissa etuna on haastattelun luottamuksellinen ilmapiiri. Ryhmähaastattelussa haastateltavat eivät välttämättä halua tai kehtaa puhua yhtä henkilökohtaisista asioista kuin yksilöhaastatteluissa (Alasuutari 2001, 153). Yksilöhaastattelussa haastateltava voi myös puhua melko vapaamuotoisesti (Eskola & Suoranta 2001, 87). Muut haastateltavat eivät myöskään pääse keskeyttämään käynnissä olevaa keskustelua.

Ryhmähaastattelu taas on tehokas menetelmä, koska samalla kerralla saadaan haastateltua monia ihmisiä (Hirsjärvi ym. 2003, 199). Valitsin ryhmähaastattelun aineistonkeruumenetelmäksi myös siksi, että pääsisin testaamaan haastattelukysymyksiä ennen yksilöhaastatteluja. Olin valmistellut ryhmähaastatteluun haastattelurungon, jota muokkasin haastattelun jälkeen sopivammaksi. Lisäsin kysymyksiä, poistin joitakin kysymyksiä ja muokkasin runkoa enemmän selkokielelle. Tämän takia ryhmähaastattelussa ja yksilöhaastatteluissa esitetyt kysymykset poikkeavat hieman toisistaan, enkä ole saanut ryhmähaastattelussa vastauksia kaikkiin kysymyksiin. Ryhmähaastattelun tulokset onkin esitelty erillään yksilöhaastattelujen tuloksista. Lopullinen haastattelurunko löytyy liitteenä opinnäytetyön lopusta.

Ryhmähaastattelussa on tehokkuuden lisäksi etuna myös se, että haastateltavat voivat innostaa toinen toisiaan puhumaan eri aiheista (Eskola & Suoranta 2001, 95). Tavoitteena haastattelussa onkin vapaamuotoinen keskustelu (Eskola & Suoranta 2001, 97). Pitämässäni ryhmähaastattelussa haastateltavat saivat myös tukea toinen toisistaan ja myös heikommin kieltä osaavat pääsivät osallistumaan ja kertomaan mielipiteitään.

6.4 Aineiston hankinta ja analyysi

Tutkimusaineistoni koostuu fokusryhmähaastattelusta ja neljästä yksilöhaastattelusta. Toteutin fokusryhmähaastattelun huhtikuussa 2011. Haastateltavina oli viisi Opetuskoti Mustikan nykyistä opiskelijaa. Haastateltavat

valikoituivat haastatteluun oman kiinnostuksensa, tietämyksensä ja suomen kielen taitonsa perusteella. Haastattelu toteutettiin Opetuskodin tiloissa päivällä, jolloin haastateltavat olivat jo valmiiksi Mustikan tiloissa. Haastattelun jälkeen muokkasinkin haastattelurunkoa vastaamaan paremmin tutkimuskysymyksiä. Kirjoitin haastattelurunkoa myös enemmän selkokieliseksi, sillä huomasin, että jotkin kysymyksistä jäivät haastateltaville ryhmähaastattelussa epäselviksi.

Neljä yksilöhaastattelua toteutin touko- ja kesäkuussa 2011. Yksilöhaastatteluihin haastateltavat valikoituivat oman tietämyksensä perusteella, sillä heillä kaikilla on asiantuntemusta ja tietoa suomen kielen opiskelusta Opetuskoti Mustikassa. Haastateltavista kolme on opiskellut suomen kieltä opetuskodissa ja yksi on ollut kehittämässä sen toimintaa. Yksi haastateltavista on myös työskennellyt opetuskodissa ja yksi opiskelee nykyäänkin siellä. Kaikki haastattelut nauhoitin, jotta pystyisin paremmin keskittymään itse haastattelutilanteeseen ja jotta voisin käyttää valmiissa työssä haastateltujen suoria lainauksia.

Analysoin aineiston käyttäen sisällönanalyysia. Se on menetelmä, jonka avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Sisällönanalyysilla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Aineistosta ei kuitenkaan saa kadottaa sen sisältämää informaatiota, vaan hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhteistä tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.) Raportoinnissa on varottava, ettei tekstistä tule liian sirpalemaista (Kiviniemi 2010, 80).

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa yhdistetään käsitteitä jotta saadaan vastaus tutkimustehtäviin. Se perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta aiheesta. Tarkoitus on ymmärtää tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan analyysin kaikissa vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115.)

Haastattelut litteroin, eli kirjoitin sana sanalta auki tekstimuotoon mahdollisimman nopeasti haastattelujen teon jälkeen (Tuomi & Sarajärvi 2002,

111). Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 29 sivua. Litteroinnin aikana aineistosta karsiutui pois tutkimuksen kannalta epäolennaisia kohtia. Litteroinnin jälkeen luin aineiston läpi haastattelu kerrallaan useampaan otteeseen. Etsin teksteistä yhdenmukaisuuksia ja alleviivasin niitä eri väreillä. Tämän jälkeen pelkistin aineistoa vielä lisää ja etsin siitä vastauksia tutkimuskysymyksiini (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111).

Olen käyttänyt tutkimuksen tulososassa haastattelujen suoria lainauksia elävöittämään tekstiä. Lainaukset on merkitty erilaisilla tunnuksilla. Tunnukset Y1-Y4 viittaavat yksilöhaastatteluihin ja tunnukset R1-R5 ryhmähaastattelun haastateltaviin. Olen lainauksia valitessani huomionut, että haastateltavat eivät saa olla tunnistettavissa lainauksien perusteella.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusta tehdessä on aina huomioitava tutkimuksen luotettavuuden arviointi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 131). Kun tutkimus kohdistuu ihmisiin, on tutkittaville annettava riittävästi tietoa tutkimukseen osallistumisesta ja saatava heidän suostumuksensa siihen (Hirsjärvi ym. 2003, 26 - 27). Itse kerroin haastateltavilleni perusteellisesti selkokielellä, mistä opinnäytetyössäni on kyse ja pyysin heidän suostumuksensa haastatteluun kirjallisesti. Näin varmistin, että he ymmärtävät mihin osallistuvat (Hirsjärvi ym. 2003, 27).

Haastattelutilanne on osa aivan tavallista elämää, joten normaalit sosiaaliset, fyysiset ja kommunikaatioon liittyvät asiat vaikuttavat siihen (Eskola & Suoranta 2001, 85). Omassa tutkimuksessani suurimpana haasteena olivat kielelliset ongelmat, sillä kun haastateltavat eivät puhu äidinkielenään suomea, voi väärinkäsityksiä syntyä helposti. Kun haastattelija ja haastateltava tulevat eri kulttuureista, heidän kokemuksensa ovat erilaisia ja he todennäköisesti myös tulkitsevat ympäröivää todellisuutta eri tavoin. Tämä heikentää myös heidän mahdollisuuksiaan ymmärtää toisiaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 80).

Jos haastateltava ja haastattelija eivät ymmärrä toisiaan, voi tilanne tuottaa haastateltavalle turhautumista ja epävarmuutta, mikä todennäköisesti estää

luontevan keskustelun syntyä (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 88 - 89.) Yritin välttää sekaannuksia tekemällä teemahaastattelurungon mahdollisimman selkokieliseksi ja valmistautumalla selittämään termejä ja kysymyksiä haastattelun kuluessa tarkemmin.

Yrityksistä huolimatta tietyt sanat ja kysymykset tuntuivat olevan haastateltaville vaikeita. Kielellisten ongelmien takia haastatteluaineistosta olikin syytä tehdä varovaisia tulkintoja, jotta välttyttiin väärinkäsityksiltä (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 102.) Pidin tämän mielessä tuloksia analysoidessa, jotta en tulkitse vastauksia väärin tai liikaa. Ylipäätään tutkimuksen tuloksia on tarkasteltava kriittisesti, eikä niitä voi sepittää tai kaunistella. Raportointi ei myöskään saa olla puutteellista tai harhaanjohtavaa. (Hirsjärvi ym. 2003, 28).

Haastattelua tehdessä emme voi tietää, valehteleeko haastateltava vastauksissaan (Alasuutari 2001, 95). Hän voi myös kaunistella vastauksia tiedostamattaan tai vastata sen mukaan, mitä ajattelee haastattelijan haluavan kuulla. Näitä asioita pohdin myös haastatteluja analysoidessani, sillä oman kokemukseni mukaan monilta maahanmuuttajalaisilta on vaikea saada kritiikkiä, vaikka heille kertoisikin, että toivoo myös negatiivista palautetta.

Olin myös entuudestaan tuttu lähes kaikille haastateltaville ja osa saattaa ajatella minun kuuluvan Opetuskoti Mustikan henkilökuntaan, koska olen ollut pitkässä työharjoittelussa siellä. Tämäkin saattaa vaikuttaa haastateltavien vastauksiin. Tiedän myös, että monet haastateltavista ovat arkielämässä hyvin kohteliaita, eivätkä halua antaa minkäänlaista negatiivista palautetta.

Pelkäsin tutkimusta tehdessäni, että en saa haastateltavilta tarpeeksi kehittämisehdotuksia ja että he eivät tuo kunnolla esille opetuksen mahdollisia epäkohtia. Onneksi haastatteluja tehdessä kävi kuitenkin ilmi, että suurin osa haastateltavista pohti opetusta myös kriittisesti ja kertoi rehellisesti mitkä asiat opetuksessa eivät toimi. He toivat muutenkin hyvin esille omia mielipiteitään ja käyttökelpoista haastattelumateriaalia syntyi runsaasti.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Suomen kielen opetus Opetuskoti Mustikassa

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessäni tarkastelin sitä, millaista suomen kielen opetus Opetuskoti Mustikassa tällä hetkellä on. Haastateltavat saivat ensin kertoa opetuksesta omin sanoin ja myöhemmin tarkensin vastauksia kysymällä opetustavoista, opetuksen aiheista, käyttäytymisestä tunneilla, omista oppimistavoista, mikä opetuksessa on hyödyllistä ja mikä tarpeetonta, mitkä asiat ovat helppoa ja vaikeaa kielen opiskelussa sekä millaisia odotuksia haastateltavilla on ollut ennen opiskelun aloittamista.

Kysyttäessä minkälaista suomen kielen opetus Opetuskoti Mustikassa on, kaikki haastateltavat kehuivat opetusta hyväksi tai todella hyväksi. Opetukseen oltiin tyytyväisiä, opettajia ja oppilaita kehuittiin hyväksi ja kiitosta sai myös se, että kaikki opiskelijat ovat naisia. Eräs haastateltavista mainitsi hyvänä asiana myös sen, että monilla on ystäviä ryhmässä.

Opetustapoja ja opetettavia asioita kysyttäessä mainittiin kuvien ja näytelmien käyttö, papereiden ja monisteiden jako, keskustelu ja erilaisten sanastojen opettelu. Yksi haastateltavista piti hyvänä opetuskeinona sitä, että kuvia käytetään tekstin tukena. Hän kehui myös toiminnallista kielen opetusta.

Y2: Ja joskus käymään opettajan kanssa toi.. torille ostoksille. Mitä tämä tarkoittaa ja mikä on hedelmiä ja mikä on.. Ja nämä kaikki.. Eli näyttää.. Se on hyvä.

Haastateltaville tuntui olevan hankalaa konkreettisesti kertoa mitä he ovat suomen kielen opetuksessa oppineet. Yksi haastateltavista kertoi, että hänen mielestään naiset ovat oppineet kieltä todella hyvin Mustikan opetuksessa. Toinen haastateltavista taas toi esille, että hän on itse oppinut paljon uusia sanoja ja ymmärtääkin kieltä nykyään paremmin.

Kun kysyin, voiko oppitunneilla kommentoida ja kysyä asioita, kaikki haastateltavat vastasivat voivansa. Yksi haastateltavista sanoi että opettajat

auttavat heitä aina kun he tarvitsevat apua. Toinen haastateltava taas puhui tulkin käytöstä ja ajatteli, että naisilla olisi hyvä olla tulkki, koska silloin he varmasti uskaltavat kysyä asioita.

Y4: Ja osa kyllä pelkää, kun puhutaan kieli, jos he sanovat väärin.. Sitä ne pelkää, koska osa pelkää puhua ja osa kyllä yrittää puhua..

Itselle parhaiten sopivista oppimistavoista kerrottaessa yksi haastateltavista piti parhaana tapana keskustelua, koska hänen mukaan siten oppii parhaiten suomen kieltä. Toinen haastateltava puhui keskustelun lisäksi tarinankerronnasta. Hän kertoi hyvästä harjoituksesta, jossa jokainen kertoo vuorollaan tarinan omaan elämäänsä liittyen. Lopuksi muut voivat halutessaan kommentoida sitä. Harjoituksessa hyvää on se, että jokainen saa vuorollaan puheenvuoron ja jokainen voi kertoa sellaisen tarinan, johon oma kielitaito riittää. Yksi haastateltavista kertoi myös oppineensa hieman suomea jo ennen tänne muuttamista. Se olikin auttanut häntä opiskelujen alussa.

Y2: Joo, vähän, koska on vaikea suora sä tulet ja et tiedä yhtään mitään. Mä sanon, jos joku ei puhua yhtään elikkä kieli, mikä kieli, sama on joku on köyhä ja ei näky mitään. Tai jos ei kuulu mitään. Vaikeaa.

Kysymykseen mikä opetuksessa on hyvää ja hyödyllistä ja mikä tarpeetonta yksi haastateltavista vastasi kaiken olevan hyvin. Hän perusteli vastaustaan sillä, että Mustikkaan pyrkii jatkuvasti uusia naisia opiskelemaan. Toisen haastateltavan mielestä Mustikka on naisille todella hyvä paikka, koska se on tuttu ja he uskaltavat olla siellä vapaasti. Myös musliminaiset voivat olla Mustikassa ilman huiveja, koska siellä ei käy ollenkaan miehiä.

Hyvää Mustikassa on myös yhdessä tekeminen, puheharjoitukset ja se, että Mustikka sijaitsee lähellä kävijöitään. Myös opettajia kehuttiin, mutta eräs haastateltavista kertoi muiden opiskelijoiden häiritsevän tunneilla. Osa opiskelijoista myöhästyy, käyttää puhelinta ja ottaa lapset tunneille mukaan, jolloin koko opiskelutilanne häiriintyy.

Kun kysyin haastateltavilta mikä heidän mielestään on helppoa ja vaikeaa kielen oppimisessa, sain hyvin erilaisia vastauksia. Helpoiksi asioiksi mainittiin

puhuminen ja kirjoittaminen. Vaikeiksi asioiksi taas mainittiin sijamuodot ja myös kirjoittaminen.

Haastateltavilla oli ollut erilaisia odotuksia ennen suomen kielen opiskelun aloittamista. Opiskelun avulla oli haluttu saada ammatti ja oppia kirjoittamaan paremmin. Erään haastateltavan tavoitteena oli vain oppia lisää suomen kieltä.

Fokusryhmähaastattelun tulokset olivat hyvin samankaltaisia kuin yksilöhaastattelujenkin. Eräs ryhmähaastattelun haastateltavista kertoi, että opetus on Mustikassa hyvin vaihtelevaa ja opetettavat aihepiirit ovat joka tunnilla uusia. Tunnella harjoitellaan myös erilaisia asioita, kuten kirjoittamista ja puhumista. Opiskelutahdin kerrottiin olevan rauhallinen.

R4: Mutta se on hyvä kielikurssi. Me opimme suomen kielen kurssi.. Suomen kieli ja sit me puhumme ihan rauhassa. Joo. Ja ymmärtäminen. Ymmärrämme ja joo puhumme.

Haastattelussa tuotiin ilmi, että opetuksessa on käyty läpi erilaisia aiheita, kuten sukulaissuhteita, asumista ja erilaisia juhlia. Oppitunneilla harjoitellaan monipuolisesti puhumista ja kirjoittamista ja keskusteluharjoituksia on paljon. Haastateltavat kertoivat myös itse toivoneensa opettajalta lisää keskusteluharjoituksia.

Myös ryhmähaastattelussa kysyttäessä helpoista ja vaikeista asioista kielen oppimisessa huomattiin, että eri asiat ovat eri ihmisille helppoja tai vaikeita. Toisille ongelmia tuotti puhuminen, toisille taas kirjoittaminen. Eräs ryhmähaastattelun haastateltavista totesi, että joskus kirjoittaminen on vaikeaa ja joskus taas puhuminen, eli hankala asia voi vaihdella tilanteen mukaan. Toinen haastateltava totesi, että jos harjoittelee kieltä ja puhuu päivittäin, osaa sitä myös enemmän. Jos taas ei harjoittele, niin kaikki asiat kielessä tuntuvat vaikeilta. Myös tiettyihin aiheisiin, kuten politiikkaan ja sairauksiin liittyvät sanat ovat vaikeita.

R1: Kirjoittaa helpompi. Mutta tämä lukeminen. Naiset lukee tämä, vaikeampi. Luku ja kirjoittaa helpompi.

7.2 Opetuksen kehittäminen

Toisessa tutkimuskysymyksessäni keskityin siihen, miten suomen kielen opetusta Opetuskoti Mustikassa voitaisiin kehittää. Tarkentavissa kysymyksissä tiedustelin mitä opetuksessa voisi tehdä toisella tavalla, mikä siinä on ollut hyvää ja mitä tarvittaisiin lisää. Kysyin myös opetetaanko Mustikassa sellaisia asioita, joita tarvitaan Suomessa elämiseen ja onko opiskelusta siellä ollut hyötyä.

Halusin kysyä haastateltavilta myös heidän kokemuksistaan suomen kielen opiskelusta muualla kuin Mustikassa. Tiedustelin puhuvatko haastateltavat kotona suomea ja katsovatko he suomalaisia tv-ohjelmia. Kysyin myös heidän mielipidettä siitä, paljonko opetusta on riittävästi, haluavatko he opiskella mieluummin nais- vai sekaryhmissä ja pitääkö suomen kielen opetuksen olla erilaista juuri Suomeen tulleille ja Suomessa jo pidempään asuneille. Lopuksi kysyin vielä onko muusta kielitaidosta ollut hyötyä suomen opiskelussa.

Opetuksen kehitysehdotuksia kysyttäessä eräs haastateltavista toi esille miten vaikeaa suomen kieltä on oppia ja opettaa sellaisilla ryhmissä, joissa on hyvin eri-ikäisiä ja -tasoisia opiskelijoita. Osa opiskelijoista on käynyt kotimaassaan yliopistoa ja osa taas ei osaa lukea tai kirjoittaa edes omalla äidinkielellä. Hän pohti olisiko opetusta mahdollista järjestää kahdessa ryhmässä niin, että aamupäivällä olisi opetusta alkeisryhmälle ja luku- ja kirjoitustaidottomille ja iltapäivällä pidemmälle edistyneille. Myös toinen haastateltava pohti voisiko Mustikassa olla kaksi opiskeluryhmää, mutta tyrmäsi ajatuksen tilanpuutteen vuoksi.

Y3: Vaikeaa, kyllä, vaikeaa. Mutta ei mahdu, jos laittaa kaksi ryhmää ja ei ole paikkaa. Mutta vaikeaa tuokin on vaikeaa.

Lisäksi osa haastateltavista toi esille, että toivoisi suomen kielen opetusta olevan enemmän. Tällä hetkellä suomen kielen opetusta järjestetään neljänä päivänä viikossa. Kolmena päivänä opetusta on kolme tuntia ja neljäntenä päivänä neljä tuntia.

Yksi haastateltavista puhui myös Mustikassa kävijöistä ja kävijämääristä. Hän oli huomannut, että Mustikassa käy välillä todella paljon ihmisiä samaan aikaan. Koska monet kävijöistä eivät osaa kieltä vielä kovin hyvin, he eivät myöskään keskity toimintaan, vaan keskustelevat omakielisten kanssa. Toimintatilat eivät myöskään ole kovin isot, joten jos ihmisiä on samaan aikaan paljon, loppuu asunnosta tila ja happi. Haastateltava toivoikin, että kävijöitä ei olisi samaan aikaan niin paljon.

Kysyttäessä haastateltavilta opetetaanko Mustikassa sellaisia asioita, joita tarvitsee tietää Suomessa asuessa, vastasivat kaikki että opetetaan. Eräs haastatelluista kertoi, että naiset ovat oppineet kielen lisäksi paljon tavalliseen arkipäivään liittyviä asioita. Tällaisia ovat esimerkiksi asumiseen liittyvät asiat sekä erilaisissa paikoissa kuten sairaalassa, kirjastossa ja kaupassa asiominen. Yksi haastateltavista toi myös esille, että on päässyt tutustumaan uusiin paikkoihin, kuten Turun linnaan. Hyöty tuntui käsitteenä olevan kuitenkin osalle haastateltavista vaikea, eikä kaksi haastateltavaa osannutkaan vastata kysymykseen kunnolla käsitteen selittämisen jälkeenkään.

Haastateltavilta kysyttiin myös, opiskelevatko he suomen kieltä muualla kuin Mustikassa. Kaikki haastateltavat olivat olleet kielikursseilla myös muualla. Kysyessäni minkälaisia eroja Mustikan ja muiden paikkojen välillä on, sain yhdeltä haastateltavalta vastaukseksi että Mustikka on enemmän kodinomainen, lähempänä kävijöitään ja siellä myös musliminaiset voivat olla kuin kotonaan ilman huivia ja pelkoa siitä, että Mustikkaan tulee miehiä. Myös toinen haastateltava piti Mustikkaa parempana kuin muita paikkoja joissa oli ollut, muttei osannut perustella asiaa. Kehuja Mustikan opetus sai myös siitä, että ryhmäkoot ovat pieniä.

Y2: Ja siellä on paljon opiskelija, elikkä luokassa ehkä 20, 15. Mutta tässä ei, ehkä joka päivä 7 tai 10.

Seuraavaksi haastateltavilta kysyttiin opiskelevatko tai puhuvatko he suomea kotona ja katsovatko he suomalaisia tv-ohjelmia. Kaikki haastateltavista puhuvat suomea kotona vain vähän tai ei ollenkaan. Lasten kanssa puhutaan omaa kieltä, mutta heidän halutaan oppivan puhumaan myös suomea. Myös

suomalaisia tv-ohjelmia seurataan ja niistä ajatellaan olevan hyötyä kielen oppimisen kannalta. Hyviksi ohjelmiksi mainittiin Muumit, Salatut elämät ja Pikku kakkonen.

Y4: Suomen kieli oli pienenä, tai silloin kun lapset oli pieniä, niin me olemme aina ostaneet Muumi DVD ja se on tosi tosi hyvä. Suomeksi. Siellä puhutaan todella hienosti ja rauhallisesti ja siellä Muumimamma, silloin kun Muumimamma aina puhuu rauhallisesti. Voi että että.

Haastatteluissa kysyin haastateltavilta myös kuinka paljon suomen kielen opetusta olisi heidän mielestään hyvä olla. Kaksi haastateltavista ajatteli neljä tuntia päivässä olevan hyvä määrä ja toinen totesi että enemmänkin voisi olla, jos naiset vain jaksavat opiskella. Kielen opetusta olisi hyvä olla myös jokaisena päivänä. Yksi haastateltavista sanoi, että mitä enemmän suomen kielen opetusta on, sitä parempi.

Yksi haastateltavista painotti oman aktiivisuuden merkitystä kielen oppimisessa. Hän kertoi, että on itse opiskellut suomen kieltä kotona esimerkiksi sanakirjan avulla. Kun vastaan on tullut sana, jota hän ei ole tiennyt, hän on kirjoittanut sen ylös ja tarkastanut sen kotona myöhemmin sanakirjasta. Näin hän on saanut kasvatettua sanavarastoaan.

Kysyin haastatteluissa myös pitääkö opetuksen olla erilaista silloin, kun ihminen on juuri tullut Suomeen ja silloin kun hän on asunut Suomessa jo kauemmin. Kysymys tuntui olevan haastateltaville hyvin vaikea, eikä siihen osattukaan vastata kunnolla. Yksi haastatelluista kuitenkin kertoi, että kun maahanmuuttaja tulee Suomeen, hänelle pitäisi heti opettaa kieltä ja kaikki tärkeimmät sanat. Toinen haastateltava ajatteli, että suomeen juuri tulleelle olisi hyvä opettaa kieltä tekstin ja kuvien avulla, jotta hän ymmärtää asian paremmin.

Y2: Eli teksti plus kuva. Tämä on hyvä. Kuvia ja teksti molemmat. Se on hyvä.

Naisryhmistä ja nais- ja miesryhmistä puhuttaessa puolet haastateltavasti oli ehdottomasti sen kannalla, että opiskeluryhmässä on pelkkiä naisia. Puolet haastateltavista taas sanoi, että heille ei ole väliä, mutta toisille miesten kanssa opiskelu voi olla ongelma, eikä Suomessa aina voi opiskella pelkästään naisten kanssa. Perusteluiksi haastateltavat kertoivat, että naisryhmässä on

rauhallisempi opiskella ja kaikki naiset uskaltavat kysyä asioita opettajalta, kun miehiä ei ole paikalla.

Kysyin haastateltavilta myös onko muiden kielten, kuten ruotsin tai englannin osaamisesta ollut heille hyötyä. Kaikki haastateltavista eivät osaa puhua ruotsia tai englantia, mutta ajattelevat niiden osaamisesta kuitenkin olevan hyötyä Suomessa. He perustelivat tätä esimerkiksi sillä, että jos ei osaa suomen kieltä hyvin, voi joitakin asioita hoitaa myös englanniksi. Yksi haastateltavista totesi, että englannin osaamisesta voi olla myös haittaa, sillä silloin käyttää englantia jatkuvasti, eikä opi suomea.

Y1: Mun mielestä jos joku puhuu, osaa puhua englantia, ei käytetä. Jos käytetään kokoajan englanti kieli, sä et opi yhtään mitään suomen kieltä. Mutta joskus on hyvä kun on, sinä et ymmärrä..

Fokusryhmähaastattelussa opetuksen kehittämisestä puhuttaessa tuli ilmi toive siitä, että Mustikassa olisi suomen kielen opettajia vain yksi. Tällä hetkellä Mustikassa käy Turun Kristilliseltä opistolta kolme eri opettajaa. Eräs ryhmähaastattelun haastateltavista kertoi pitävänsä kaikkia opettajia hyvinä, eivätkä he hänen mukaansa opettaneet samoja asioita. Haastateltava kuitenkin ajatteli, että olisi parempi, jos joka päivä kävisi sama opettaja.

R2: Joo, kaikki opettaja hyvä, mutta parempi yksi opettaja joka päivä.

Ryhmähaastattelussa yksi haastateltavista toi myös esille, että hän toivoisi kaikkien Mustikan kävijöiden puhuvan siellä suomea. Hän on huomannut, että naiset alkavat helposti puhumaan keskenään omaa yhteistä kieltään, mutta toivoisi ohjaajien puuttuvan tähän enemmän.

R4: Kotona voitte puhua ihan rauhassa omaa kielistä tai ulkona tai mutta työpaikka täytyy puhua suomea.

Kritiikkiä ryhmähaastattelun haastateltavat antoivat lisäksi Mustikan henkilökunnan puhekielen käytöstä ja ajoittain liian nopeasta puherytmistä. Yksi haastatelluista kertoi myös, että hänellä on välillä vaikea kaupassa ja sairaalassa, koska henkilökunta puhuu niin nopeasti puhekieltä, että hän ei aina ymmärrä. Lisäksi haastateltavat antoivat kritiikkiä siitä, että Mustikassa ei ole aina tarpeeksi järjestettyä ohjelmaa.

R4: Ohjelmaa, jos on paljon ohjelmaa, se on tosi hyvä. Jos ei oo mitään ohjelmaa, ei tehdä mitään, kaikkia väsyttää, ei jaksakaan istua, menevät kotiin. Jos on paljon asiaa, kaikki voi tehdä yhdessä. Se on hyvä.

Myös ryhmähaastattelun haastateltavat olivat sitä mieltä, että Mustikassa opetettavista asioista on hyötyä elämässä. Kielen lisäksi on opittu tekemään asioita yhdessä ja keskusteltu paljon erilaisista asioista.

Ryhmähaastattelussa kävi ilmi, että yhden haastateltavan mielestä opetusta on tällä hetkellä sopiva määrä, kun taas toisen mielestä opetusta pitäisi olla enemmän. Tästä huomaakin, että Mustikan opiskeluryhmässä on tällä hetkellä todella eritasoisia suomen kielen opiskelijoita.

Seuraavaksi kysyin ryhmähaastattelussa pitääkö opetuksen olla erilaista silloin, kun ihminen on juuri tullut suomeen ja silloin kun hän on asunut täällä jo kauemmin. Yksi haastatelluista kertoi, että hänen mielestään Suomeen tullessa pitäisi ensin oppia puhumaan kieltä ja oppia tuntemaan Suomen lait ja säännöt.

R5: Koska sinä olet täällä maassa, pitää sinä tiedät mitä on, tämä saa tehdä, ei saa tehdä. Mikä esimerkiksi suomalaiset naapurit kaikki pitää. Esimerkiksi ei voi häiritä jotain naapuri tai kello yhdeksään asti tai kymmeneen asti. Pitää tietää.

Kysyin haastateltavilta myös opiskelevatko he enemmän nais- vai sekaryhmissä. Kaksi ryhmähaastattelun haastateltavista oli sitä mieltä, että on parempi jos ryhmässä on pelkkiä naisia. Muut haastateltavat eivät kommentoineet asiaa.

R3: Ei, ei ole vaikea kun.. Ei haittaa kun naiset ja miehet.. Mutta parempi naiset kanssa.

Yksi ryhmähaastattelun haastateltavista puhuu hyvin englantia ja hän kertoikin siitä olleen apua Suomessa asuessa. Hän kertoi esimerkiksi asioineensa välillä englannin kielellä, jos ei ole osannut kertoa asiaa suomeksi. Toinen haastateltavista oli pahoillaan siitä, että Suomessa on vaikea saada työpaikkaa, vaikka osaisikin englantia tai ruotsia, sillä töissä vaaditaan melkein poikkeuksetta myös suomen kielen osaamista.

7.3 Kielen osaamisen vaikutukset kotoutumiseen

Kolmas tutkimuskysymykseni liittyi kotoutumiseen. Kysyin haastateltavilta miten he ovat mielestään kotoutuneet Suomeen ja mikä sitä on helpottanut tai vaikeuttanut. Kysyin myös onko haastateltavilla suomalaisia ystäviä tai tuttuja, pitävätkö he yhteyttä kotimaahansa ja haluaisivatko vielä muuttaa sinne takaisin. Lisäksi kysyin koti-ikävästä ja sen vaikutuksesta kotoutumisprosessiin.

Kysyin haastateltavilta myös kielen vaikutuksista kotoutumiseen, voiko heidän mielestä Suomessa elää jos ei osaa suomen kieltä. Lisäksi kysyin heidän omista motiiveistaan opiskella kieltä. Lopuksi kysyin vielä miten kotoutumista heidän mielestään voisi paremmin tukea ja onko heidän helppo osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kysyttäessä mitkä asiat ovat helpottaneet Suomeen kotoutumista, haastateltavat toivat esille kielen oppimisen ja ystävien saamisen. Yksi haastateltavista painotti, että lasten on heti mentävä päiväkotiin ja kouluun, jotta he oppivat puhumaan suomen kieltä ja tutustuvat suomalaisiin lapsiin. Toinen haastateltava taas kertoi, että hän arvostaa Suomessa sitä, että täällä ei ole paljon köyhyyttä ja että kaikkien on mahdollista saada asunto. Myös sosiaaliturva on hänen mielestään hyvä ja julkinen liikenne toimii. Hän sanoi myös toivovansa, että hänen kotimaassaan asiat toimisivat yhtä hyvin.

Y3: Täällä on parempi, minä haluan oma maakin tulee sama.

Suomeen kotoutumista haastateltavien mielestä vaikeuttavat Suomen erilainen kulttuuri, joidenkin suomalaisten negatiiviset asenteet ja maahanmuuttajavaltaiset asuinalueet, joilla lapset eivät välttämättä opi kunnolla kieltä. Myös se hankaloittaa, että sukulaiset asuvat kaukana ja mahdollisesti ympäri maailmaa.

Y3: Mutta Euroopassa meillä on Ruotsissa, Iso-Britannia, Tanska, Norja, sitten Saksa, mulla on veli on Saksassa ja minun miehen serkku on Saksassa. Mutta sitten Ruotsissa minun sukulaiset ja minun mieheni sukulaiset on Ruotsissa, mutta Suomessa meillä ei ole ketään.

Suomalaisia ystäviä tai tuttuja kaikilla haastateltavilla oli jonkin verran. Suomalaisiin he olivat tutustuneet työn, kurssien, sukulaisten ja asuinpaikkojen kautta. Kaikki haastatelluista pitävät myös aktiivisesti yhteyttä kotimaahan. He vierailevat siellä välillä ja lisäksi pitävät yhteyttä sukulaisiin puhelimen ja Internetin välityksellä. Suurin osa koki tai oli kokenut koti-ikävä ja toivoi pystyvänsä muuttamaan takaisin jonain päivänä.

H: No haluaisitko muuttaa joskus takaisin sinne?

Y4: Kyllä. Ehdottomasti kyllä. Koska ei oo helppo, vaikka ihmiset yrittävät kyllä elää kauan, koska mä en sano Suomessa on huono maa. Suomessa on tosi hyvä maa. Vaikka ei oo mitään ongelmia, me olemme ihan itseasiassa asunut kauan ja tuli, Suomi tuli mun toinen kotimaa. Ja silloin kun mä lähdin, ennen kun mä tiedin että mä tulen takaisin, mun tuli ikävä Suomea. Ja sitten mä en pystynyt, aina mä sanoin miehelle, mä haluan päästä tänne, pois, mä haluan Suomeen, mä haluan tulla takaisin Suomeen. Mutta silti, mulla tulee aina ikävä meidän, esimerkiksi meidän pyhäjulia.

Kysymys voiko Suomessa elää, jos ei osaa suomen kieltä, sai haastateltavissa aikaan ristiriitaisia vastauksia. Kaksi oli sitä mieltä, että voi, koska tulkkia ja omia lapsia voi käyttää apuna ja muutenkin Suomessa on paljon apua tarjolla esimerkiksi viranomaisten taholta. Lisäksi Suomessa voi asioida englannin kielellä. Kahden haastateltavan mielestä taas Suomessa eläminen ilman kielitaitoa on vaikeaa.

Kun edellisen kysymyksen jälkeen kysyin haastateltavien omia motiiveja kielen opiskeluun, monet sanoivat että suomen kieli on kuitenkin pakko oppia, koska pitää olla yhteydessä esimerkiksi lasten päiväkotiin ja kouluun, eikä tulkkia ole aina mahdollista saada paikalle. Myös sairaalassa ja kaupassa tarvitsee puhua suomen kieltä. Perusteluina suomen kielen opiskelulle oli myös halu auttaa muita, keskustella muiden ihmisten kanssa, jatkaa omaa elämää, sekä haluttomuus käyttää tulkkia.

Y2: Sen takia, koska mä haluan, elikkä auttaa toisen ihmiselle ja jatketa minun elämää. Elikkä joka päivä mä tarvin kieliä, koska mä asun Suomessa.

Kysyin myös miten kotoutumista Suomeen voitaisiin paremmin tukea. Eräs haastatelluista painotti kielen opetuksen tärkeyttä ja toinen ajatteli että on tärkeää saada työpaikka ja käydä kursseja. Eräs haastatelluista puhui myös

paljon omien juurien muistamisen tärkeydestä ja sanoi, että häntä ärsyttää, kun käsketään elämään maassa maan tavalla ja unohtamaan täysin omat juuret. Hän toivoi myös että eri uskontoja kunnioitettaisiin esimerkiksi antamalla kouluissa rukouspaikkoja. Myös asuntojen saamista olisi helpotettava, eikä kaikki maahanmuuttajien asunnot saisi olla samalla asuinalueella.

Viimeiseksi kysyin haastateltavilta onko heidän helppo osallistua yhteiskuntaan ja kokevatko he voivansa tehdä kaikkia samoja asioita kuin kantasuomalaiset. Yksi haastatelluista koki, että maahanmuuttajien on vaikeampi osallistua kuin kantasuomalaisten. Toinen haastatelluista taas kertoi, että jotkut ihmiset ihmettelevät, miksi hän on töissä ”suomalaisten paikassa”, vaikka on ulkomaalainen. Hän kuitenkin korosti että kaikki suomalaiset eivät ajattele näin, vaan ainoastaan osa ihmisistä. Ainoastaan yksi haastatelluista kertoi suoraan, että hänen mielestään hänen on helppo osallistua yhteiskuntaan. Kysymys tuntui kuitenkin olevan haastateltavien mielestä vaikea, sillä moni osannut vastata siihen suoraan.

Fokusryhmähaastattelussa haastateltavat toivat esiin että Suomessa on heidän mielestään helppo ja mukava asua, mutta työpaikkaa on vaikea saada. Suomessa asuminen on myös heidän mielestään helpottunut, kun on oppinut suomen kieltä enemmän.

R5: Jos puhuu hyvin suomi, sitten tulee ihan helppo, helpompi..

Suomalaisia ystäviä ja tuttuja on myös ryhmähaastattelun haastateltavilla jonkin verran. Suomalaisiin he ovat tutustuneet sukulaisten, työn tai lasten kautta tai sitten he ovat tutustuneet naapureihinsa. Kaikki haastateltavat pitivät myös paljon yhteyttä kotimaassa asuviin sukulaisiin. Yksi haastateltavista kertoi haluavansa vielä muuttaa kotimaahan takaisin, jos se on jossain vaiheessa mahdollista.

R4: Kyllä, jos sopii meille.. Joo haluamme, ehkä. Kun ei oo mitään sotaa, ei oo mitään ongelmia, kyllä voimme mennä takaisin oma maa. Koska kaikki ihmiset tykkää oma maasta..

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kaikki haastateltavani ovat taustoiltaan ja elämäntilanteiltaan hyvin erilaisia. Heitä yhdistää kuitenkin se, että he kaikki ovat maahanmuuttajanaaisia ja se, että he ovat jossain vaiheessa opiskelleet tai olleet muuten mukana Opetuskoti Mustikan toiminnassa. Kaikilla haastatelluilla onkin runsaasti asiantuntemusta ja tietoa Mustikan aikaisemmasta ja nykyisestä toiminnasta.

Opetuskoti Mustikan suomen kielen opetukseen ollaan haastattelujen perusteella hyvin tyytyväisiä. Suomen kielen opettajista pidetään ja haastateltavat olivat myös tyytyväisiä siihen, että opiskeluryhmässä on vain naisia ja se on kooltaan melko pieni. Hyviä asioita Opetuskoti Mustikassa opetuksen lisäksi on yhdessä tekeminen, sijainti, joka on lähellä kävijöitä, toiminnallinen opetus sekä kodinomaisuus.

Haastateltavat pitivät oppituntien ilmapiiriä hyvänä. Opettajat myös auttavat opiskelijoita aina kun apua tarvitaan. Kritiikkiä annettiin ainoastaan muiden opiskelijoiden käytöksestä, sillä jotkut opiskelijat häiritsevät tunteja omalla hälinällään ja esimerkiksi käyttämällä kännyköitä.

Haastateltavat toivat haastatteluissa esiin myös kehitysehdotuksia. Tasoryhmät helpottaisivat suomen kielen opetusta. Nyt samassa ryhmässä opiskelevat niin lukutaidottomat kuin suomea jo melko hyvin osaavatkin. Oppitunnit eivät ehkä annakaan tarpeeksi haastetta jo pidemmälle ehtineille. He eivät kuitenkaan välttämättä pääse opiskelemaan kieltä muuallekaan, sillä suomen kielen kursseille on yleensä runsaasti tulijoita, kurssit voivat maksaa paljon eikä lapsia välttämättä saa hoitoon.

Myös Aunola (2002, 73) toteaa, että yksi yleisimpiä ongelmia maahanmuuttajien koulutuksessa on opiskeluryhmien heterogeenisyys. Opiskelijoiden ikä, koulutus, kieli, lähtömaan kulttuuri ja oppimiskokemukset ja -tyylit vaihtelevat runsaasti. Taidoltaan ja tiedoiltaan eritasoisten henkilöiden opettaminen on myös opettajista vaikeaa. Aunola (2002, 73) huomioi kuitenkin myös, että

vaikka pienryhmäopetus olisi usein tehokkain opetusmuoto, ei sen järjestäminen ole resurssien puutteen vuoksi aina mahdollista.

Haastatteluissa suomen kielen opetusta toivottiin lisää ja opettaja voisi myös olla koko kurssin ajan sama. Myös Mustikan toiminnallista kielenopetusta ja muuta ohjelmaa haluttaisiin enemmän. Palautetta annettiin lisäksi henkilökunnan puhekielen käytöstä ja liian nopeasta puherytmistä. Haastateltavat toivat esille, että varsinkin puhekielisiä ilmauksia on väillä vaikea ymmärtää.

Keskusteltaessa kotoutumista helpottavista asioista haastateltavat toivat esille erityisesti kielitaidon ja ystävien saannin. Haastateltavat toivoivat myös, että kielen opetusta ja erilaisia kursseja olisi tarpeeksi tarjolla ja että myös maahanmuuttajana olisi helpompi saada töitä. Olisi myös tärkeää saada säilyttää omat juuret ja pitää yhteyttä kotimaahan.

Joronen (2007, 292) kertoo artikkelissaan maahanmuuttajanaisten heikosta työmarkkina-asemasta. Heidän asemansa on sekä kantaväestöä että maahanmuuttajamiehiä heikompi. Maahanmuuttajien työllistymistä pohtii myös Rentel (2002, 51). Hän näkee, että suomen kielen taito on työllistymisen kannalta erittäin tärkeää. Kielitaidottomat maahanmuuttajat usein ymmärtävät tämän ja pyrkivät aktiivisesti suomen kielen kursseille. Maahanmuuttajien suomen kielen opetus on kuitenkin melko koordinoimatonta ja eri taholle pirstoutunutta. Lisäksi kurssien tarjonta on riittämätöntä. Rentelin (2002, 51) mielestä kielen oppimisen mahdollisuuksia pitäisikin lisätä, jos maahanmuuttajista toivotaan tulevaisuudessa apua työvoimapulaan.

Tiilikainen (2008, 79) puhuu siitä, miten maahanmuuttajien on vaikea luoda suhteita suomalaisiin. Työn kautta kantaväestöön on helpompi tutustua. Lisäksi työ tasapainottaa elämää. Vartia ym. (2007, 67) huomioi myös, että työssä käyminen ja työhön liittyvä vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa tarjoaa maahanmuuttajille mahdollisuuden parantaa suomen kielen taitoaan.

Suomeen kotoutuminen ei kuitenkaan ole aina helppoa, sillä monet asiat myös hankaloittavat sitä. Haastateltavien mielestä tällaisia asioita ovat esimerkiksi

erilainen kulttuuri Suomen ja oman kotimaan välillä, joidenkin suomalaisten asenteet, maahanmuuttajavaltaiset asuinalueet ja se, että sukulaiset asuvat kaukana.

Tiilikainen ja Martikainen (2007, 404–405) kirjoittavat siitä, miten suhde suomalaisiin ja suomalaiseen yhteiskuntaan määrittää monen maahanmuuttajan näkökulmia itsestään ja omasta kulttuuristaan. Suomalaisten asenteet ovat usein myös erilaisia eri maahanmuuttajaryhmiä kohtaan ja toisia maahanmuuttajaryhmiä kohdellaan suopeammin kuin toisia.

Maahanmuuttajakoulutus on kehittynyt paljon viime vuosien aikana. Koulutuksen rakenne on vakiintunut ja myös sisältöä on kehitetty. Silti koulutusta voidaan kehittää vielä lisää, esimerkiksi aikaisempia tutkintoja voisi paremmin huomioida ja lukea hyväksi. Aiemman koulutuksen huomioinnilla on koulutuksen säästön lisäksi psykologista merkitystä maahanmuuttajalle itselleen. (Aunola 2002, 78.)

Tulevaisuudessa maahanmuuttajien suomen kielen opetusta ja kotoutumista on edelleen tehostettava, jos maahanmuuttajista halutaan apua esimerkiksi mahdolliseen työvoimapulaan. Sirviö (2011) kirjoittaa artikkelissaan, että tärkein ja usein myös haasteellisin asia maahanmuuttajalle on kielen oppiminen. Kotoutumiskoulutuksessa kieltä opiskellaan ahkerasti, mutta jos sen jälkeen jäädään kotiin ilman työ- tai opiskelupaikkaa, kielitaito unohtuu. Maahanmuuttajien olisikin hyvä saada enemmän tukea kotoutumiskoulutuksen jälkeiseen nivelvaiheeseen, jossa siirrytään työelämään, muualle opiskelemaan tai jäädään kotiin. Kielenopetusta olisi tarjottava myös enemmän ja pidemmällä aikavälillä, jotta jo opittu kielitaito ei katoa.

Uskon, että sosionomilla on sen kaltaista ammatillista osaamista, jota maahanmuuttajatyössä tarvitaan. Maahanmuuttajat tarvitsevat usein esimerkiksi palveluohjauksellista apua, johon sosionomit ovat koulutuksen kautta perehtyneet. Maahanmuuttajia tullaan tulevaisuudessa kohtaamaan myös yhä enemmän muiden palveluiden parissa, kuten päivähoitossa ja

vanhuspalveluissa. Sosionomikoulutuksessa olisikin otettava kattavammin huomioon myös maahanmuuttajataustaiset asiakkaat.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- Alitolppa-Niitamo, A. & Söderling, I. 2005. Johdanto. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A.; Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 7–12.
- Arvonen, A.; Katva, L. & Nurminen, A. 2010. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Aunola, U. 2002. Oppia ikä kaikki – näkökulmia maahanmuuttajien koulutukseen. Teoksessa Lepola, O. (toim.) Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Helsinki: Työministeriö, 73–79.
- Bergman, P. 1996. Toisen kielen oppiminen – teoreettista pohjaa. Teoksessa Rekola, N. (toim.) Suomi toisena kielenä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 12–21.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- Filatov, T. 2002. Kaikki erilaisia – kaikki samanarvoisia. Teoksessa Lepola, O. (toim.) Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Helsinki: Työministeriö, 3–5.
- Geber, E. 1996. Suomi lähtökielten näkökulmasta. Teoksessa Rekola, N. (toim.) Suomi toisena kielenä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 56–69.
- Hakala, K. 2009. S2-Opetuksen pulmakivi: suomenoppijasta koulusujuva. Teoksessa Rekimies, A. & Siitonen, K. (toim.) Suunnaksi suomen kieli. Turku: Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, 101–134.
- Halme, N. 2009. Luku- ja kirjoitustaidoton mutta ei sanaton. Aikuisten luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaito L2-kielen alkeistasolla. Teoksessa Rekimies, A. & Siitonen, K. (toim.) Suunnaksi suomen kieli. Turku: Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, 71–100.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Husso, S. 2009. Muu Maa Mustikka -projekti. Raportti 2008.
- Husso, S. & Junttila, H. 2010. Opetuskoti Mustikka. Vuosiraportti 2009.
- Häkkinen, K. 1998. Multicultural Education. Reflection on Theory and Practice. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ikonen, K. 1996. Suomi toisena kielenä – opetuksen kehykset. Teoksessa Rekola, N. (toim.) Suomi toisena kielenä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 7–11.
- Joronen, T. 2007. Työmarkkinoiden monenlaiset maahanmuuttajanaiset. Haaste suomalaiselle sukupuolijärjestelmälle. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset. Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 285–311.

- Karanko, A. & Korpela, H. 1996. Suomen kielen opetuksen käytäntöjä. Teoksessa Rekola, N. (toim.) Suomi toisena kielenä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 22–31.
- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Porvoo: WS Bookwell Oy, 70–85.
- Koivukangas, O. 2002. The need for multicultural approach in Finland. Turku: Siirtolaisinstituutti. Saatavilla myös http://www.migrationinstitute.fi/articles/045_Koivukangas.pdf
- Koskela, T. 2001. TPR. Toiminnallinen tapa oppia kieltä. Helsinki: Tammi.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493
- Liebkind, K.; Mannila, S.; Jasinskaja-Lahti, I.; Jaakkola, M.; Kyntäjä, E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.
- Martin, M. 1999a. Suomen kieli monikulttuurisessa koulussa. Teoksessa Matinheikki-Kokko, K. (toim.) Monikulttuurinen koulutus. Perusteita ja kokemuksia. Helsinki: Opetushallitus, 84–95.
- Martin, M. 1999b. Suomi toisena ja vieraana kielenä. Teoksessa Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. (toim.) Kielenoppimisen kysymyksiä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 157–178.
- Matinheikki-Kokko, K. 2002. Kotoutumissuunnitelma maahanmuuttajan kompetenssin kartoittamisvälineenä. Teoksessa Lepola, O. (toim.) Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Helsinki: Työministeriö, 41–50.
- Mikkonen, A. 2005. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A.; Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 53–71.
- Nurmi, K. & Kontiainen, S. 1995. A framework for adult learning in cultural context: Mediating cultural encounters. Teoksessa Kauppi, A.; Kontiainen, S.; Nurmi, K.; Tuomisto, J. & Vaherva, T. (toim.) Adult learning in a cultural context. Helsinki: Adult Education Research Society in Finland, University of Helsinki, Lahti Research and Training Centre, 65–71.
- Nuutinen, O. 1996. Kielen oppikurssin laatimisesta. Teoksessa Vehkanen, M. (toim.) Suomi toisena / vieraana kielenä. Ajatuksia kielestä, kulttuurista, metodeista. Helsingin yliopiston Vantaan täydennyskoulutuslaitos, 11–20.
- Opetushallitus 2007. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus. Suositus opetussuunnitelmaksi. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Opetushallitus 2011. Maahanmuuttajien koulutus Suomessa. Tilannekatsaus. Saatavissa myös http://www.oph.fi/download/131381_Maahanmuuttajien_koulutus_Suomessa_tilannekatsaus.pdf
- Paananen, S. 2005. Alkusanat. Teoksessa Paananen, S. (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus, 4–5.
- Perhoniemi, R. & Jasinskaja-Lahti, I. 2006. Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus vuosilta 1997-2004. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Rentel, S. 2002. Maahanmuuttaja työnhakijana ja työyhteisön jäsenenä. Teoksessa Lepola, O. (toim.) Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Helsinki: Työministeriö, 51–56.

- Reuter, A. & Jaakkola, M. 2005. Venäjänkielisten, vironkielisten ja kaksikielisten maahanmuuttajien sosiaaliset verkostot. Teoksessa Paananen, S. (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus, 23–42.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Sirviö, A-P. 2011. Työpaikka saa maahanmuuttajan kotiutumaan. YLE Oulu. Viitattu 2.11.2011 http://yle.fi/alueet/oulu/2011/10/tyopaikka_saa_maahanmuuttajan_kotiutumaan_2919883.html
- Sisäasiainministeriö 2010. Maahanmuuton vuosikatsaus 2010. Viitattu 13.5.2011 Saatavissa myös <http://www.migri.fi/download.asp?id=Maahanmuuton+vuosikatsaus+2010;2104;%7BCCFF28DC-2F25-4A0E-8423-DA7263544964%7D>
- Suni, M. 1996. ”En mä ymmärtää kaikki hyvin suomen kieli”. Kolme näkökulmaa ymmärtämisongelmiin. Teoksessa Ruuska, H. & Tuomi, S-M. (toim.) Moneja baareja. Tiellä toimivaan kaksikielisyyteen. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto, 121–130.
- Säävälä, M. 2009. Naisia kotoutumassa Eurooppaan. Vertailevan Femage-hankkeen loppuraportti. Helsinki: Väestöliitto.
- Talvitie, U. 1996. Suomen kielen opettaminen opetuksen edetessä. Teoksessa Rekola, N. (toim.) Suomi toisena kielenä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 37–42.
- Tarnanen, M. & Suni, M. 2005. Maahanmuuttajien kieliympäristö ja kielitaito. Teoksessa Paananen, S. (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus, 9–22.
- Tiilikainen, M. 2008. Menestyvät maahanmuuttajanaiset. Helsinki: Väestöliitto.
- Tiilikainen, M. & Martikainen, T. 2007. Yhteenveto ja keskustelu. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset. Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 400–408.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turun kristillinen opisto 2011. Mustikka – suomea maahanmuuttajaäideille. Viitattu 17.10.2011 http://www.turunkristillinenopisto.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=200&Itemid=221
- Vartia, M.; Bergbom, B.; Giorgiani, T.; Rintala-Rasmus, A.; Riala, R. & Salminen, S. 2007. Monikulttuurisuus työn arjessa. Helsinki: Työministeriö.
- Virtanen, M. 2002. Miksi kotouttamislaki? Lain synty ja seuraukset. Teoksessa Lepola, O. (toim.) Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Helsinki: Työministeriö, 18–24.
- Quonc Cuong, N.; Korpela, H. & Laitala, M. 1996. Suomi toisena kielenä ja muut aineet. Teoksessa Rekola, N. (toim.) Suomi toisena kielenä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 91–99.

HAASTATTELU

TAUSTAKYSYMYKSET

NIMI

IKÄ

LÄHTÖMAA

KANSALAIUUUS

KAUANKO OLET ASUNUT SUOMESSA?

KOULUTUS KOTIMAASSA

KOULUTUS JA KURSSIT SUOMESSA

1 SUOMEN KIELEN OPETUS OPETUSKOTI MUSTIKASSA

1.1. Millaista suomen kielen opetus Mustikassa on?

- Millaisia opetustapoja on? Miten opettaja opettaa?

- Millaisia asioita opetetaan?

- Mitä olet oppinut?

- Saako tunnilla kysyä ja kommentoida asioita?

- Millainen oppija olet? Miten opit parhaiten? Mitkä oppimistavat sopivat sinulle?

- Mikä opetuksessa on hyödyllistä?

- Mikä opetuksessa on tarpeetonta?

- Mitkä asiat ovat helppoja kielen oppimisessa?

- Mitkä asiat ovat vaikeita kielen oppimisessa?

- Mitä odotit suomen kielen opiskelulta ennen opiskelujen aloittamista?

2 MITEN SUOMEN KIELEN OPETUSTA MUSTIKASSA VOITAIISIIN KEHITTÄÄ?

- Mitä opetuksessa voisi tehdä toisella tavalla?
- Mikä opetuksessa on ollut hyvää?
- Mitä tarvitaan enemmän tai vähemmän?

- Opetetaanko Mustikassa sellaisia asioita, joita tarvitset Suomessa elämiseen?
- Mitä hyötyä Mustikassa opiskelusta on ollut?

2.1. Opiskeletko suomen kieltä muualla kuin Mustikassa?

- Oletko ollut aikaisemmin esimerkiksi kielikursseilla? Missä?
- Millaisia kokemuksia sinulla on muilta kursseilta?

- Opiskeletko tai puhutko suomea kotona?
- Katsotko suomalaisia tv-ohjelmia?
- Mitä kieltä puhut lasten kanssa? Haluatko että he oppivat molemmat kielet?

2.2. Miten suomen kieltä oppii parhaiten?

- Kuinka paljon opetusta viikossa olisi hyvä määrä?
- Kuinka paljon opetusta päivässä olisi hyvä määrä?

- Pitääkö opetuksen olla erilaista silloin, kun ihminen on juuri tullut Suomeen ja silloin kun hän on asunut täällä jo kauemmin?
- Opiskeletko mieluummin naisten ja miesten kanssa vai pelkkien naisten kanssa?

2.3. Osaatko muita kieliä kuin äidinkieltäsi ja suomea?

- Onko muista kielistä (englanti, ruotsi) ollut hyötyä tai haittaa suomen kielen opiskelussa?

3 KIELEN VAIKUTUS KOTOUTUMISEEN

3.1. Miten olet mielestäsi kotoutunut Suomeen?

- Mitkä asiat ovat helpottaneet Suomeen kotoutumista?
- Mitkä asiat ovat vaikeuttaneet Suomeen kotoutumista?

- Onko sinulla suomalaisia ystäviä tai tuttuja?
- Pidätkö paljon yhteyttä kotimaahan? Haluaisitko joskus muuttaa sinne takaisin?
- Onko sinulla koti-ikävä? Onko Suomeen vaikea sopeutua jos on ikävä takaisin kotimaahan?

3.2. Miten kieli vaikuttaa kotoutumiseen?

- Voiko Suomessa elää jos ei osaa suomen kieltä?
- Miksi sinä haluat opiskella suomea?

3.3. Miten kotoutumista voitaisiin paremmin tukea?

- Mitä viranomaiset voisivat tehdä?
- Onko sinun helppo osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan? Voitko tehdä kaikkia samoja asioita kuin suomalaiset?